

OSOBY

THESEUS, aténský kníže
HIPPOLYTA, královna Amazonek
EGEUS, Hermiin otec
HERMIE, Egeova dcera, zamilovaná do Lysandra
LYSANDR, zamilovaný do Hermie
DEMETRIUS, Hermiin nápadník
HELENA, zamilovaná do Demetria
FILOSTRATES, jeden z Theseových dvořanů
Další dvořani sloužící Theseovi

Petr POŘÍZ, tesař
Mikuláš KLUBKO, tkadlec
Franta PÍŠŤALA, měchař
Tomáš HUBIČKA, dráteník
FORTEL, truhlář
Robin STRÍZLÍK, krejčí

OBERON, král víl
TITANIE, královna víl
PUK neboli Vtipálek Robin

HRÁŠEK	} víly Titanie
PAVUČINKA	
PRÁŠEK	
HOŘČIČKA	

DVĚ DALŠÍ VÍLY Titanie
Další víly sloužící Oberonovi

*Vystoupí Theseus, Hippolyta, Filostrates
a družina.*

[I.1]

THESEUS Čas naší svatby, krásná Hippolyto,
se rychle blíží. Už jen čtyři dny,
a bude nová luna – jak ta stará
ubývá pomalu! Mé touze brání
jak macecha či zazobaná vdova,
co nechce dopřát jmění mladíkovi.

5

HIPPOLYTA Čtyři dny hned se do tmy rozplynou
a čtyři noci utečou jak sen;
pak nová luna jak stříbrný luk
na nebi napne se a bude střežit
naš obřad svatební.

10

THESEUS Běž, Filostrate,
aténskou mládež vzburcuj k zábavám;
ať je všem do tance, ať zvoní smích.
A smutek ať si po funusech chodí –
na svatbu nepatří ten bledý host.

15

Odejde Filostrates.

Mečem jsem se ti, Hippolyto, dvořil,
se zbraní v ruce dobyl jsem tvou lásku;
svatba si ovšem žádá jiný styl –
slávu a pompu, hostinu a smích.

*Vystoupí Egeus, jeho dcera Hermie, Lysandr
a Demetrius.*

EGEUS Buď zdrav, náš Thesee, náš slavný kníže.

20

THESEUS Egee, díky. S čímžpak přicházíš?

EGEUS Stěžovat jdu si tady na Hermii;

I. 1. Odehrává se v Theseově paláci.

[99]

1. *Čas naší svatby*: o začátku hry viz s. 50–52. 2. *Už jen čtyři dny*:
děj hry trvá dva dny a jednu noc. Theseův dlouhý čas je výrazem
jeho netrpělivosti. 16. *Mečem ... dvořil*: Theseus připomíná
krvavou bitvu, v níž porazil královnu Amazonek Hippolytu.
19. *slávu a pompu*: „pompa“ původně označovala okázalá procesí.

je mi jen pro zlost moje vlastní dcera.
Jen pojď blíž, Demetrie. - Vzácný pane,
tomuhle pánovi jsem slíbil dceru,
a tenhle - no tak předstup, Lysandře, -
pochybným kouzlem popletl jí hlavu.
To tys jí, Lysandře, psal veršovánky,
dárky jí dával na znamení lásky,
to tys jí pěkně zpíval při měsíčku
prolhaným hlasem lásku prolhanou,
do jejích myšlenek ses podle vetřel
pramínkem vlasů, kytkou, cukrovím,
prstýnky, náramky a cingrlátky,
kdejakou tretkou práskaně jsi chtěl
obloudit srdce nezkušené dívky
a poslušnost, již dcera dluží mně,
ve vzpurnou paličatost proměnit.
Jéstliže Hermie, můj vzácný pane,
nesvolí ihned vzít si Demetria,
pak starého se dovolávám práva
naložit s dcerou podle libosti -
buď hned si vezme tady toho pána,
anebo zemře, a to okamžitě -
jak zákon Atén přísně stanoví.

THESEUS Tak slyšíš, Hermie? Měj přece rozum.
Což pro tebe snad otec není bůh?
Což nestvořil tvou krásu? Nevtiskl
ti tvar jak pečeť vosku? Není snad
jen v jeho pravomoci uchovat,

[I.1]

25

30

35

40

45

50

28.-45. To tys jí ... stanoví: Egeova promluva má ráz veřejné
soudní obžaloby. O Egeovi viz s. 31-32, 50-52. Painter v *Paláci
potěchy* (The Palace of Pleasure, 1890) píše o „autoritě, kterou
naši římská předchůdci měli u svých dětí“, neposlušnost dětí bylo
možno trestat smrtí (BROOKS, s. 8). Egeovými ústy nepromlouvá
však jen autorita otcovská, ale také aténský zákon.

[101]

či zničit to, co patří jenom jemu?

Vždyť Demetrius partie je skvělá.

HERMIE A Lysandr snad ne?

THESEUS To sice ano,
však otcův souhlas dostal Demetrius,
čímž jeho cena zvyšuje se hned.

55

HERMIE Proč jenom otec nevidí co já?

THESEUS Radši se nauč vidět to, co on.

HERMIE Promiňte prosím, vzácný pane můj,
vždyť sama nevím, kde tu smělost беру
před vámi takhle hájit vlastní názor;
nemám to, věřte, příliš ve zvyku.
Směla bych ale vědět, pane můj,
co nejhoršího se mi může stát,
když Demetria odmítnu si vzít?

60

THESEUS Trest smrti čeká tě, anebo klášter,
v němž mužskou tvář už víckrát nespatříš.

65

Tak rozmysli si, čemu přednost dáš,
své mládí hlavně na paměti měj,
své city zvaž a zpytuj sama sebe:

chceš věčně nosit roucho jeptišky,
zavřít se navždy do klášterních zdí
a život neplodně tam v modlitbách
plané a chladné luně zasvětit?

70

Kdo tělo utlumí a podstoupí
tu ctnostnou pouť, ten třikrát blažený je,
však štěstí pozemské spíš kvete růži,
co skane v trest, než té, co v ctnosti chřadne

75

56. *Proč jenom otec nevidí co já:* o obrazu očí a vidění viz s. 34–36, jedním z témat *Snu* je dislokace mezi „smyslovým vnímáním a rozumem“ (WELLS 1967, s. 125). 65. *Trest smrti čeká tě:* Theseova promluva obsahuje dvojí anachronismus: kláštery nebyly ani v Řecku, ani v alžbětinské Anglii, „jeptiška“ může označovat řecké vestálky. 76.–77. *však štěstí ... v trest:* viz *Sonet 5* a 6. Růže překapaná v parfém si i po své „smrti“ uchovává svěží vůni a mladost.

a musí růst a žít a mřít jak panna.

HERMIE Růst, žít i zemřít radši chci jak panna,
než dát své tělo muži, který byl
mi proti vůli vnucen. Takovému
násilí se všechno ve mně vzpírá.

80

THESEUS Teď jdi a v klidu všechno znovu zvaž.

Až nový měsíc navždy zpečetí
ten svazek, co mě s Hippolytou pojí,
buď na smrt půjdeš, to když otci vzpírat
se nepřestaneš, nebo na svatbu
- a s Demetriem, jak si otec přeje.
Anebo musíš před oltářem Diany
navěky slíbit přísnu samotu.

85

DEMETRIUS Dej si říct, Hermie! Ty, Lysandre,
ty nemáš nárok. Já, jak vidíš, ano.

LYSANDR Hermie chce mě. Tebe její otec.

Ožeň se s ním a budeme si kvít.

EGEUS Drzosti bys měl dost. Však Demetrius
má moji přízeň; co mi náleží,
to rád mu dám. Má dcera patří mně -
to právo vlastnické teď zdědí on.

95

LYSANDR Jsem z dobré rodiny tak jako on,
mám vše co on, a lásky ještě víc,
stejně, a možná ještě víc než na něj,
se ze všech stran jen štěstí na mě směje;
a navíc - pozor, tohle je můj trumf:
miláčkem Hermie jsem přece já!
Můj nárok na ni by tu tedy byl.

100

105

99. *Jsem z dobré rodiny*: G. B. Shaw se domníval, že Lysandr nemluví k Theseovi, tj. že nejde o veřejnou, ale soukromou promluvu (BROOKS, s. 11, WELLS 1967, s. 125). Divadelní situace naznačuje spíše promluvu veřejnou: Lysandr se veřejně před Theseem (a celým dvorem) obhajuje, jeho promluva zapadá do obrazu soudního procesu.

[105]

Váš Demetrius - proč to před ním neříct -
k Heleně lísal se, a proto teď
dotyčná dáma do něho je divá,
jak psíček dolézá, jak modlu vzývá
tohohle prevíta a nevěrníka.

[I.1]

110

THESEUS Mně donesly se, pravda, tyhle řeči
a s Demetriem jsem to probrat chtěl,
však vlastních starostí mám víc než dost
a zapomněl jsem na to. Demetrie,
pojď se mnou; Egee, i ty pojď, no pojď,
pověřit vás chci jistým úkolem.

115

Ty domluv svému srdci, Hermie,
a přání otcovu hled' vyjít vstříc,
jinak tě čeká klášter nebo smrt -
tak psáno jest, tak zákon Atén zní,
a zmírňovat ho není v naší moci.

120

Pojď, Hippolyto; jak se cítíš, lásko?

Pojď, Demetrie; Egee, ty též!

Požádat chci vás o určitou pomoc
při slávě svatební a promluvit

125

bych si chtěl o něčem, co týká se vás dvou.

EGEUS Jsme rádi k vašim službám, vzácný pane.

Odejdou všichni kromě Lysandra a Hermie.

LYSANDR Co je, má lásko, bílá jsi jak stěna.

Jak povadly ti růže ve tvářích!

HERMIE Myslím, že chřadnou nedostatkem vláhy,
záplavy slz jim asi nestačí.

130

121. *a zmírňovat ho není v naší moci*: Theseus změnil názor až na konci čtvrtého dějství (IV. 1. 178-180) a stvrzuje tak komediální ráz *Snu*. 122. *Pojď, Hippolyto; jak se cítíš, lásko*: o Hippolytě viz s. 60-62. 129. *Jak povadly ti růže ve tvářích*: Lysandr dobře ví, proč Hermie zbledla, ale nevidí situaci tragicky: chystá se utéct (téma útěku či exilu spojuje *Sen s Romeem a Julii*).

[107]

LYSANDR Jakživ jsem nečet, jakživ neslyšel,
že by to někdy, co svět světem stojí,
upřímná láska měla zrovna lehké.

[I.1]

Milence budto rozděluje původ -

135

HERMIE Co s tím, když dámě učaruje kmán!

LYSANDR Anebo k sobě nehodí se věkem -

HERMIE Co s tím, když dívenka si bere dědka!

LYSANDR Anebo do lásky se pletou příbuzní -

HERMIE Co s tím, když cizí zrak nám lásku hledá!

140

LYSANDR Anebo když je volba vzájemná,

tak přijde válka, nemoc nebo smrt,

promění lásku v jeden krátký vzdech,

v prchavý stín a v pomíjivý sen,

jenž černou nocí kmitne se jak blesk,

145

ozáří vášní nebesa i zem,

a dřív než člověk stačí rozhlédnout se,

čelisti tmy zas všechno pohltní.

Tak vše, co vzplane, brzo zhasne zas.

HERMIE Že milencům vždy v lásce něco brání,

150

bude už asi dáno osudem,

učme se proto býti trpěliví.

Před námi mnozí nesli už ten kříž -

patří to k lásce jako její sny,

vzdechy a pláč a všechna její přání.

155

LYSANDR Mluvíš mi z duše. Proto poslouvej,

Hermie: já mám tetu, vdova je,

a bohatá - a děti nemá žádné -

od Atén bydlí asi dvacet mil -

136.-140. *Co s tím ... hledá:* duet (připomínající operní árii)
evokuje vzájemné vcítění obou milenců (FOAKES, s. 52).

[109]

141. *Anebo ... vzájemná:* strof. *Romeo a Julie*, II. 2. 117-120.

ráda mne má jak jediného syna.
 Utečem k ní a vezmeme se, lásko.
 Tam neplatí už krutý zákon Atén.
 Máš-li mne ráda, vytratíš se tajně
 hned zítra v noci z otcovského domu
 a půjdeš do lesa hned za městem.
 Na to místo běž, kde jste s Helenou
 slavily jednou zrána příchod máje.
 Tam budu čekat.

[I.1]

165

HERMIE Lysandře můj milý,
 při Amorově nejsilnějším luku,
 při zlatém hrotu jeho šípu lásky,
 při Venušiných něžných holubicích,
 při všem, co splétá duše milujících,
 při Didoně, co žít neměla sil,
 když Aeneas ji zrádně opustil,
 při slibech falešných - a je jich dost -,
 co dokazují mužskou proradnost,
 přísahám ti, že zítra budu jistě
 na tebe čekat na smluveném místě.

170

175

LYSANDR Jsme domluveni. Dívej, Helena.

Vystoupí Helena.

HERMIE Jak se máš, krásko? Kampak? Proč ten spěch?

180

HELENA Tu krásku, prosím, podruhé si nech!

Já? Já, a kráska? Ptej se Demetria!

Tvým hlasem přece pro něj skřivan zpívá,

když raší hloh a zraje obilí,

v tvých očích zhléd se, mé to nebyly!

185

169.-178. *při Amorově ... na smluveném místě*: rýmovaný verš
 Hermiiny promluvy znamená významnou změnu v jazyce hry
 a naznačuje vysoký stupeň emocionálnosti, který se ve *Snu*
 většinou spojuje s vysokým stupněm formálnosti.

[111]

Kdyby tak krása byla nakažlivá,
 ó, s jakou chutí bych se nakazila
 něhou tvých očí, hudbou tvého hlasu,
 až bych si vzala všechnu tvoji krásu.
 Všeho krom Demetria bych se vzdala,
 jen abych se ti krásou vyrovnala.
 Nauč mě kouzlu, jež se v tobě skrývá,
 řekni, čím svádíš srdce Demetria?

190

HERMIE Mračím se na něj, on jen po mně šílí.

HELENA Proč moje úsměvy to nedocílí?

195

HERMIE Nadávám mu, a on mi láskou splácí.

HELENA Když já ho prosím, uši zacpává si.

HERMIE Čím méně ho chci, tím víc se na mě lepí.

HELENA Čím víc ho chci, tím víc je ke mně slepý.

HERMIE Mluvíš, jak by to moje chyba byla.

200

HELENA Snad moje krása ho tak zaslepila?

HERMIE Nemáš proč truchlit: já mu zmizím z očí,
 s Lysandrem utečem hned zítra v noci.

Čím ománil mou mysl milý můj,

205

že z Atén odejít chci stůj co stůj?

Mně vždycky v Aténách jen štěstí kvetlo,

až Lysandr to nebe změnil v peklo.

LYSANDR Před tebou přece nemáme co skrývat:

až luna bude pozdě k ránu zírat

210

do ztichlých tůní jako do zrcadel,

až zkropí trávu krůpějemi z perel,

až přijde doba mileneckých spádů,

v úmyslu máme malou eskapádu.

194.-201. *Mračím se ... zaslepila*: duet či stychomythie. Výstavba textu připomíná eufuistický styl, jehož komplikovanou strukturu (založenou na paralelismech a antitezích) používal ve svých prózách a hrách především John Lyly. Shakespeare byl eufuistickým stylem ovlivněn v rané fázi své tvorby.

[113]

HERMIE Do lesa utečeme při měsíčku,
 kde v trávě plné bledých petrklíčků
 my důvěrně si spolu šeptávaly.
 Tam jsme si s Lysandrem teď schůzku dali;
 Aténám chceme navždy sbohem dát
 a jiné přátele si vyhledat.
 Heleno, sbohem, co jiného zbývá,
 přeju ti, věř mi, srdce Demetria.
 Přijď včas, můj Lysandře, a nedopust',
 aby se protáhl náš milenecký púst.
 LYSANDR Přijdu včas, miláčku.

220

Odejde Hermie.

A tebe ať,

Heleno, má zas Demetrius rád.

225

Odejde.

HELENA Proč někdo štěstí má, a někdo ne?

Prý stejně krásná jsem jak Hermie.

Však pro Demetria to neplatí,

nevidí to, co vidí ostatní.

230

Proč vlastně Hermie je pro něj vším,

a pro mě Demetrius? Copak vím?

I věcem všedním, bezvýznamným dost

dá bůžek lásky lesk i důstojnost:

vidí, co vidět chce, zrak na nic mu je,

235

proto se Amor slepý zobrazuje.

Soudností neoplývá - jak jinak,

když křídla má, však schází mu k nim zrak!

V jednom ohledu je jako dítě,

235. *proto se Amor slepý zobrazuje*: ve středověké a renesanční literatuře a umění byl Kupid zobrazován jako slepý. Jeho šípy dopadaly naslepo, zároveň vyvolávaly pouze smyslovou lásku, která kontrastovala s jasnozřivou láskou platonickou (FOAKES, s. 56). O slepém Kupidovi viz PANOFSKY, s. 95-128.

[115]

hned všechno poplete - a náležitě!
Lže jako kluk, bez velkých cavyků -
a lásku přísahá spíš jen tak ze zvyku.
A Demetrius? Darma povídat!
Přísahy chrлил, že prý mne má rád,
jak ale spatřil oči Hermiiny,
roztály přísahy a sliby s nimi.
Kam Hermie chce jít mu prozradím,
hned za ní poběží - já půjdu s ním.
Za tuhle zprávu když mi bude vděčný,
tak proto jen, že bude u své slečny.
Že všechno pro něj hodlám vytrpět,
poběžím tam a potom zase zpět.

Odejde.

*Vystoupí tesař Poříz, truhlář Fortel, tkadlec
Klubko, měchař Pištala, dráteník Hubička
a krejčí Strážlík.*

POŘÍZ Chybí nám někdo?

KLUBKO Radši vyvolávej každýho separádně a podle lejs-
tra.

POŘÍZ Mám tady jmenovitej seznam osob, který si podle
všecobecnýho mínění zasloužej, aby se ukázaly před
vévodou a vévodkyní a zahrály jim v den jejich svatby
divadlo.

KLUBKO Pomalu, Petře Pořízi, napřed všem vyjev, co se
v tý hře hraje, pak přečti jména herců a máme to
v kupě.

I. 2. Odehrává se na neurčeném místě v Aténách.

O aténských řemeslnících viz s. 64-67. Na rozdíl od
profesionálních herců v *Hamletovi* jsou řemeslníci ve *Snu*
ochotníky. V prvním kvartovém i v prvním foliovém vydání jsou
označováni jako „clowns“, tj. neohrabaní venkované (na rozdíl
od „fools“, šašků a klaunů v moderním smyslu slova).

[I.1]

245

250

[I.2]

10

[117]

POŘÍZ Jmenuje se to *Krutěkrvavá smrt Pyrama a Thisby*, [I.2]
aneb komedie ponejvíce k pláči.

KLUBKO Famózní drámo, a navíc k popukání, dejte na
mě! A teď, milej Petře Pořízi, rozděl role. Couvněte
kousek, páni mistři. 15

POŘÍZ Hlaste se, prosím. Klubko Mikuláš, tkadlec?

KLUBKO Zde! Řekněte, co mám hrát a přečtěte dalšího.

POŘÍZ Tys, Klubko Mikuláši, vyfasoval Pyrama.

KLUBKO Kdo je ten Pyram? Milovník, nebo tyran?

POŘÍZ Milovník, co se galantně zamorduje kvůli jedný 20
ženský.

KLUBKO Tak tohle chce slzotvorný provedení. Jestli to
budu hrát já, nezůstane oko suchý. Až se do toho obu-
ju, potečou slzy proudem. Přečti dalšího - ale ten ty-
ran by mi teda seděl víc. Třeba takovej Herkules. To- 25
ho bych zahrál, až by cucky lítaly a všem puklo srdce.

Příšernej děs
na zem se snes,
když Herkules
lounnul okem.
Pak vydal řev,
řádil jak lev
a vyzunk krev
jediným lokem.

Krucinál, to mělo sílu! Tak čti dál. Takhle nějak by 35
pohovořil správnej rek anebo tyran. Milovník ovšem
chce kondolenčnejší pojetí.

11. *Krutěkrvavá smrt*: titul parodující názvy některých soudobých [119]
her, např. plný titul Prestonovy hry *Kambýses* (Cambyeses, asi
1570) zněl: *Plačtivá tragédie plná příjemného veselí a obsahující život
Kambýsa, krále perského*. 24. *Herkules*: z Henslowova deníku
vyplývá, že hru *Ercles* hrála v roce 1595 Společnost lorda
Admirála. 27. *Příšernej děs*: parodický styl inspirovaný zřejmě
Studleyovým překladem Senekovy hry *Herkules na Oitě* (Hercules
Octaeus) z roku 1581 (FOAKES, s. 58).

POŘÍZ Píšťala František, měchař

[I.2]

PÍŠŤALA Zde!

POŘÍZ Ty budeš hrát Thisbu.

40

PÍŠŤALA Kdo to jako má bejt? Potulnej rytíř?

POŘÍZ To je ta ženská, co se do ní zabouch Pyram.

PÍŠŤALA Jen to ne, ženskou já hrát nechci. Rostou mi fousy.

POŘÍZ To máš fuk. Dostaneš masku a můžeš do ní špitat, jak tichounce budeš chtít.

45

KLUBKO Dejte mi masku a zvládnou tu ženskou taky.

Budu švitořit, až vás budou uši přecházet: Ach, Pyramku, tu, tu, tu, to jsem já, ňu, ňu, ňu, tvoje malinká milunka pusinka Thisbinka!

50

POŘÍZ Dej si zajít chutě! Budeš hrát Pyrama, tady Píšťala Thisbu, a hotovo!

KLUBKO Tak teda čtěte dál, no.

POŘÍZ Střízlík Robin, krejčí.

STŘÍZLÍK Zde, Petře Pořízi!

55

POŘÍZ Budeš hrát Thisbinu matku. Hubička Tomáš, dráteník.

HUBIČKA Zde, Petře Pořízi!

POŘÍZ Ty si vezmeš Pyramova otce, já tatku od Thisbiny a tady truhlářskej bude hrát lva. No a máme to v kupě.

60

FORTEL Toho lva chci vidět na papíře. Študium mi jde jak psovi pastva.

POŘÍZ Co bys študoval? Udělej to extemporálně! Párkrát zařvi, a je to.

65

45. *Dostaneš masku*: závoje z hedvábí byly součástí dámského odívání, chránily ženskou pleť před neblahými účinky slunce a vhodně ženám skrývaly tváře před cizími zraky. Masky či závoje byly běžným módním doplňkem až do konce 17. století.

[121]

KLUBKO Dejte mi toho lva taky! Budu řvát a řvát, až bude každý srdce usedat, budu řvát a řvát, až to pan vévoda nevydrží a zvolá: „Ať řve dál, ježíšmarjá, jen ať řve dál.“ [I.2]

POŘÍZ Jo, přepískneš to, vévodkyně a dámy se nejdřív vyplašej, pak zaječeš, a v tu ránu visíme, to si piš!

VŠICHNI V tu ránu visíme všichni do jednoho.

KLUBKO Připustíme, přátelé, že kdybyste řvali vy, mohly by dámy strachy přijít o rozum, a my v důsledku toho o kejhák. Ovšem já, já zušlechtím svůj hlas a budu řvát s citem, jako když pšoukne holoubátko. Nebo jako když slavík zakloktá.

POŘÍZ Budeš hrát Pyrama, a šmytec. Pyram je nádhernej chlapák, jakej se hned tak nevidí, náramnej štramák a kavalír každým coulem. Prostě role pro tebe jak dělaná.

KLUBKO No tak já to teda беру, no. Jakej mám zvolit fous?

POŘÍZ Jaká je ctěná libost.

KLUBKO V úvahu připadá slaměně žlutej nebo sytě oranžovej nebo rudě šarlatovej, ten jen tak nepouští, nebo celej zlatej jako ten francouzskej peníz.

POŘÍZ Francouze nech bejt. Chytneš tu jejich nemoc, vyplešatíš a uřízneš si ostudu, fous nefous. Takže své role máte, páni mistři, a já vás prosím, co prosím, já vás žádám, abyste je do zejtrka do večera seštudovali.

71. v tu ránu visíme: o možné dobové narážce viz pozn. 1 (s. 83) a s. 66. 86. slaměně žlutej: Klubkův zájem o barvy je motivován jeho tkalcovskou profesí. 90. tu jejich nemoc: tzv. francouzská nemoc, syfilis, se mimo jiné projevovala vypadáváním vlasů.

[123]

Sejdem se při měsíčku v lese za městem, a tam to od- [I.2]
zkoušíme. Tady ve městě by nás lidi vyčmuchali a
všechno by se prošouplo. Já zatím sepíšu seznam re-
kvizit, který budeme v tom kuse potřebovat. A chci
vidět snahu, pánové.

KLUBKO Bez starosti. Seštuduju to strategicky. A líbez- 100
ně obscénicky. S chutí do toho, půl je hotovo. Sbo-
hem!

POŘÍZ Zejtra u knížecího dubu.

KLUBKO Konec řečí. Jde se na to, i kdyby trakaře padaly.

Odejdou.

Jedněmi dveřmi vystoupí elf, druhými Puk.

[II.1]

PUK Pohledme, duch! A kampak pospícháš?

ELF Přes hory, přes doly,
přes trní hlohů,
po lukách, po polích,
toulat se mohu,
přes oheň, přes vodu,
tancovat dovedu.

5

Královně elfů sloužit smím
kruhy jí v trávě orosím,
jsou petrklíče její strážci,
co skvrnky nosí na kabátci,
a v každé tečce rubín žhne,
tam vůni skryli elfové.

10

Posbírám rosu, jak perly se skvíví,
ať každý petrklíč má náušnici.

15

Na ducha, koukám, kapánek jsi velký,
teď uhni, jde sem královna i s elfy.

PUK Nechodil bych sem na jejím být místě,
král elfů bude hodovat tu jistě.

Svou paní choť teď nemá zrovna v lásce,
vzteká se na ni pro jistého chlapce.

20

Až v Indii prý ukradla ho ona,
a žárlivost hned jala Oberona.

Ten hoch je, pravda, přímo k nakousnutí
a Oberon svou paní marně nutí
vzdát se ho - ona nedá svého hochu,

25

II. 1. Odehrává se v aténském lese.

[127]

2.-17. Rýmovaný a složitě strukturovaný verš v prudkém stříhu odlišuje prózu řemeslníků od promluv elfů a víl a spoluvytváří časoprostor aténského lesa. 9. *kruhy ... orosím*: kruhy měly tmavší barvu než okolní tráva a podle pověry je vydupávaly v noci tančící víly. 21. *pro jistého chlapce*: tj. nalezenec, kterého víly ukradly smrtelníkům a vyměnily za vlastní (ošklivé) dítě. 22. *Až v Indii ... ona*: Oberon a Títanie jsou blíže neurčeným způsobem spjati s Indií.

kvítím ho zdobí a jen s ním se kochá.

Když královnu teď potká v lese král,
je z toho hnedle kravál na kravál.

Elfi se strachy, líčit to nebudu,
schovají v miskách ze spadlých žaludů.

30

ELF Co? Vidím dobře, anebo se mýlím?

Nejsi ten rošťák, rarach škodolibý?

Vtipálek Robin někteří ho zvou!

35

Vesnické holky leká s oblibou,
smetanu krade, v mlýně tropí divy
a maří práci každé hospodyně.

Když kvůli němu pivo ztratí pěnu
či zbloudí poutník, k smíchu je to jemu.

40

Stačí však zvolat: „Skřítku, milý Puku!“
a hned vám podá pomocnou svou ruku.

PUK Tos řekl pěkně, nesved bych to líp.

Jsem tulák noci, samý žert a vtip.

Mým kouskům Oberon se směje rád:

45

jak vilná klisna umím zařehtat
a napálit tak kdejakého hřebce,
sousedce do džbánu se schovám lehce
v podobě dobře pečeného jabka,
a když chce pít ta pomlouvačná babka,

50

pivo jí chrstnu rovnou na podbradek.
Když svěří mi svůj úctyhodný zadek
tetka, co moudře má mě za trojnožku,
a vážný příběh chystá, cuknu trošku,

33. *Nejsi ten rošťák*: o Pukovi viz s. 57–60. 48. *v podobě ... jabka*:
pečená planá jablíčka s cukrem a kořením se vzhazovala do piva,
aby mu dodala správnou teplotu a příchut.

bác! - kecne na zem, než bys řekl švec,
a všichni kolem z toho mají hec,
řehní se, řičí, smíchy se hned válí,
v životě prý se tolik nenasmáli.

Oberon jde! Teď pozor, elfíku!

ELF A královna! To bude povyku!

*Jedněmi dveřmi vystoupí Oberon, král víl,
s družinou, druhými Titanie, královna víl,
také s družinou.*

OBERON No ne! Jak milé! Schůzka při měsíčku! 60

TITANIE Cože, ten žárlivec? Pryč, elfíci!

Ten na lože a na oči mi nesmí!

OBERON Proč takhle zprudka? Nejsem snad tvůj pán?

TITANIE A já tvá paní? Nemysli, že nevím, 65

jak z říše víl ses tuhle vytratil

a coby Korin seděl celý den,

na šalmaj hrál a veršovánky skládal

smyslné Fylidě. A proč ses vrátil

až z dalekých hor Indie? Jen proto, 70

že tvoje bojechtivá Amazonka,

tvá milovnice ve vysokých botách

se vdává za Thesea. Přišel jsi

radost a plodnost popřát jejich loži.

OBERON Být tebou, budu zticha, Titanie. 75

Chceš mě a Hippolytu takhle pomlouvát,

když víš, že vím, cos měla s Theseem?

Jak jsi ho jednou v noci plné hvězd

přebírala Periguně, kterou znásilnil?

66.-68. Korin a Fylida byla běžná pastorální jména odvozená od [131]
Korydona a Fylidy z Vergiliových Eklog. 69. z *dalekých hor Indie*:
z Himalájí. 70. *bojechtivá Amazonka*: bájně Amazonky si
uřezávaly jeden prs, aby jim nepřekážel v lukostřelbě a chodily
ve vysokých loveckých botách. 73. *plodnost popřát jejich loži*: první
náznak rituální funkce Oberona, viz závěr hry.

Jak kvůli tobě zradil Aiglu?

A Ariadnu. Antiopu taky.

TITANIE To jsou jen výmysly tvé žárlivosti:

kdykoli nám všem od začátku léta

v údolí, lese, na louce či kopci,

u čiré studánky či u potůčku,

v rákosí nebo na pobřeží moře

85

do tance vítr hrál jak na píšťalu,

vpadls nám do toho svou řevnivostí.

Protože marně namáhal se vítr,

nám natruc z moře vysál jedovatou

90

mlhu. Jak spadla na zem, každá říčka,

i nejskromnější, tak se nadmula,

že její vody vylily se z břehů.

A proto marně dřel se tažný vůl

a orač za ním marně cedil pot,

95

obilí shnilo dřív, než mohlo dozrát,

a ovčí pastviny jsou zatopené -

pomřelo stádo, krkavci hned ztloustli.

Kde si dřív hrály děti, je teď bahno,

bludiště stezek na přerostlých polích

100

zarostlo tak, že nepozná je nikdo.

Teď smrtelníky čeká v zimě hlad,

není jim zrovna do zpěvu či tance.

A proto měsíc, vládce vzdutých vod,

teď bledý vzteky deštěm smáčí vzduch,

105

až bují hleny, katary a rýma.

Ten nelad dokonale převrátil

80. *Antiopu taky*: výčet Oberonových manželských nevěr

připomíná svět chaosu a převrácených hodnot, o němž vzápětí

hovoří Titanie, zároveň může být ale ironickým a sebeironickým

komentářem o manželství jako stavu harmonie a lásky.

82.-117. *kdykoli nám ... důvodem*: o tomto monologu a „světě

naruby“ viz s. 21-22. Sychravé, vlhké počasí je jakousi

antipastorálou, svět *Snu* není romantický noční les zalitý

měsíčním světlem.

koloběh roku: stařec bílý mráz
do klína leh si zrudlým růžičkám,
babizně zimě na olysalých
a zmrzlých skráních drze vysmívá se
věneček jarních poupat. Jaro, léto,
plodivý podzim, přeukrutná zima
převlékly šat a popletený svět
je od sebe už vůbec nerozezná.
Celý ten řetěz zla však pochází
z našeho sváru. My za všechno můžem,
jsme toho příčinou a důvodem.

[II.1]

110

115

OBERON Naprav to tedy, vždyť je to v tvé moci.
Chceš se snad pořád se mnou jenom přít?
Nežádám mnoho: toho chlapce chci
coby své páže.

120

TITANIE Tohle pusť hned z hlavy.

Nedám ho ani za království víl.
Mě jeho matka zbožně uctívala
a v Indii, když večer sladce voněl,
jsme spolu sedávaly na pobřeží
a povídaly. Zatím na moře
už vyplouvaly naložené lodě.

125

Když jejich plachty nadmuly se větrem
jak těhotné, tak přišlo nám to k smíchu -
nosila tehdy v břichu svého chlapce,
a když mi přinášela různé cetky,
nesla se jako majestátní loď,
co navrací se z předalekých cest

130

107. *stařec bílý mráz*: Ovidiův „senilis hiems“. Srov. také
závěrečná písnička *Marné lásky snahy*. 122. *Nedám ho ani za
království víl*: hádka Oberona s Titanií koresponduje s konfliktem
Egea a Hermie na začátku hry (I. 1. 20-45).

[135]

a přiváží mi drahocenné zboží.

Umřela při porodu. Kvůli ní

pečuju ráda o jejího chlapce,

už kvůli ní se nehodlám ho vzdát.

OBERON Kdy hodláš zmizet tady z toho lesa?

TITANIE Až bude Theseus mít po svatbě.

140

Buď budeš s námi pěkně v kole tančit

a veselit se při měsíčním svitu,

anebo vzájemně si jdeme z cesty.

OBERON Vydej mi chlapce, potom půjdu s vámi.

TITANIE Ne, ani za nic! Elfi pryč! A honem!

145

Nebo se pohádáme s Oberonem.

Odejde Titanie s družinou.

OBERON Jen utíkej, kam chceš. Mně neujdeš,

já se ti ještě pomstím, to mi věř.

Pojď ke mně, milý Puku. Z útesu

jsem jednou viděl delfína a na něm,

150

vzpomínáš, mořskou pannu; zpívala

tak úchvatně, že rozbouřené moře

hned ztišilo se, aby naslouchalo.

Pár potřeštěných hvězd se zvědavostí

zřítílo ze svých sfér.

PUK

No, vzpomínám.

OBERON Tehdy jsem zahléd - tys to vidět nemoh -,

155

jak nad zemí se vznáší Amor s lukem,

zamíří přesně na studenou lunu,

tu vestálku, co trůní na západě,

a zprudka potom vystřelí svůj šíp,

154. ze svých sfér: v alžbětinské představě kosmu se každá planeta pohybovala na své skleněné a průsvitné „sféře“. Sféry byly koule různých velikostí a otáčely se jedna uvnitř druhé kolem Země. 158. tu vestálku: s velkou pravděpodobností jde o kompliment panenské královně Alžbětě.

[137]

jak chtěl by proklát na sto tisíc srdcí.

V objetí panenské a cudné luny
ta žhavá střela ztratila svůj žár -
královská panna přešla po nebi,
v poklidné, bezúhonné meditaci.

Já jsem však viděl Amorův šíp padnout
na jeden sněhobílý květ a ten,
zasazen láskou, celý znachověl.

165

Dívky mu říkají violka lásky.

Ten květ mi přines, bylina je to,
kterou znáš; jeho trest když na víčka
ukápne spáči, ženě nebo muži,

170

pak se ten člověk k smrti zamiluje -
a do prvního tvora, jehož spatří!

Ten květ mi utrhni a honem přines.

PUK Oběhnu zemi za čtyřicet minut
a hned jsem zpět.

175

Odejde.

OBERON

Jak budu mít tu štávu,

počkám, až Titanie bude spát,
a nakapu jí do očí tu trest.

Za prvním tvorem, kterého pak spatří -

ať je to medvěd, lev či vlk či býk,

180

všetečná opička či opičák jak hrom -,

ať potom běhá s duší plnou lásky.

Dřív než ji zbavím toho prokletí -

což učiním zas jinou bylinou -,

bude mi muset vydat toho chlapce.

185

166.-167. sněhobílý květ ... znachověl: viz OVIDIUS, s. 108. 180. *ať je to medvěd*: medvěd, lev, vlk, býk, opičák a další tvorové Shakespeareova bestiáře ve *Snu* naznačují džungli plnou dravé zvěře, nikoliv pastorální krajinu. Podle Jana Kotta hraje tato dravá zvěř důležitou roli v sexuální démonologii (viz KOTT, Londýn 1964, s. 182).

[139]

Někdo sem jde! Jsem neviditelný;
rád poslechnu si, o čem bude řeč!

Vystoupí Demetrius, za ním Helena.

DEMETRIUS Nechci tě, tak už za mnou nelez, ano?

A kde je Lysandr a Hermie?

190

Jeho bych zabil, ona vraždí mne.

Řeklas mi přece, že ji najdu v háji.

Tak už jsem v háji. Ještě k tomu s tebou.

Miluju Hermii! Tak zmiz už, zmiz!

A už mě nech!

HELENA Jsi magnet bez citu,

195

co přitahuje nejryzejší cit,

i když já nemám srdce ze železa.

Tak zbav se té své přitažlivé síly

a tím se zbavíš zároveň i mě.

DEMETRIUS Svádím tě? Nebo si tě namlouvám?

200

Anebo ti tu říkám bez obalu,

že tě už nechci, že tě nemám rád?

HELENA A já tě proto miluju tím víc.

Tvůj pejsek jsem. Mě můžeš stokrát zpráskat,

a já se k tobě lísat nepřestanu.

Jak psa mě tluč a třeba do mne kopej,

205

ignoruj mne a posílej mne pryč,

dovol mi jenom chodit za tebou.

Poslední místečko v tvém srdci chci,

pro mne to bude, věř mi, vzácná čest!

Zacházej se mnou jako se svým psem!

210

DEMETRIUS Nech už těch řečí. Štveš mě dost i bez nich.

186. *Jsem neviditelný*: Podle Henslowa si Společnost lorda Admirála opatřila „róbu, která měla naznačit neviditelnost“, a Oberon si podobnou róbu přes sebe přehodil (FOAKES, s. 69).

[141]

Hned jak tě vidím, dělá se mi mdlo.

HELENA Mně je zas mdlo, hned jak tě nevidím.

DEMETRIUS A co tvá cudnost? Nemáš o ni strach?

Takhle se toulat v lese za městem,

215

a navíc s chlapem, co tě nemá rád!

Panenství! Jaká vzácnost! Ale ty

je klidně svěříš nočním nástrahám

a svodím těchhle nebezpečných míst!

HELENA Proč ne? Což nechrání mě tvoje ctnost?

220

Noc pro mne přece není noc, když vidím

tvou tvář; hned všechna tma se rozplyne.

A opuštěná v tomhle lese nejsem,

když tu mám tebe - ty jsi přece pro mne

celičký svět! Ne, nejsem sama,

225

když celý svět se tady na mne dívá.

DEMETRIUS Uteču, schovám se ti někde v křoví,

nechám tě dravé zvěři napospas!

HELENA I dravá zvěř má citu víc než ty.

Jen utíkej! Ať pozměníme role.

230

Před Dafné bude prchat Apollon

a holubička stíhat orla. Laň

ať honí tygra. K čemu je ten úprk,

když odvaha se bojí zbabělosti?

DEMETRIUS Těch řečí snad už bylo právě dost.

235

Já jdu. A ty mě necháš, sice ti

provedu v lese něco ošklivého.

HELENA Provádíš mi to všude, jak sám víš.

Jsi hulvát, Demetrie, nic než hulvát,

228. *dravé zvěři napospas*: aténský les není idylické, kouzelné a čarovné místo, ale spíše místo temných sil noci, dravé zvěře, hadů a jedovatých pavouků. 231.-233. *Před Dafné ... honí tygra*: další obraz převráceného světa (OVIDIUS, s. 25-32).

urážíš ve mně celý ženský rod.

[II.1]

Vymáhat lásku ženám nepřisluší,

od toho přece na světě jsou muži.

Třeba mne zabij - nehnu se od tebe,

do pekla s tebou půjdu jak do nebe.

Odejde Demetrius, následován Helenou.

OBERON Běž za ním, všechno se zas obrátí,
on bude prosit, prchat budeš ty.

245

Znovu vystoupí Puk.

Našels ten kvítek, tuláku můj milý?

PUK Tady je, pane.

OBERON Podej mi ho, prosím.

O jednom loži jenom z kvítí vím,

šípkové růže tam co baldachýn

250

se nad mateřídouškou klenou tiše,

tam na fialky a petrklíče

se Titanie v noci uloží,

zmožená tancem, vůní, rozkoší,

tam starou, lesklou kůži svléká had

255

a elfové z ní mají na kabát.

Tam Titanii tímhle potru oči,

ať touhou zvrácenou pak pěkně trojčí.

Ty si vem trochu téhle vzácné šťávy

a vyhledej dívku, co se trápí

260

pro hejska z Atén - tomu potři zrak,

jeho šat poznáš - udělej to tak,

aby ten frajírek, až probere se,

uviděl svoji dívku tady v lese.

249. O jednom loži...: následující monolog vytváří prostor zahrady [145]
a kontrastuje s lesem plným dravé zvěře. Tyto prostorové variace
a opozice jsou důležitou součástí struktury *Snu*. Popis
květinového lože odpovídá kulise, kterou Henslowe zmiňuje ve
svém deníku.

A snaž se - víc ať po ní blázní on,
než ona po něm -, chce to Oberon.
Sejdeme se tady ještě před ránem.
PUK Tvé přání, pane, je mým rozkazem.
Odejdou.

[II.1]

Vystoupí Titanie, královna víl, s družinou.
TITANIE Elfové, víly, ke mně! Nejdřív píseň
a taneček! Pak další zaměstnání:
Ty vysbíráš pár červů růžičkám,
ty uškubneš pár křídel netopýrům,
ať elfi mají kůže na kabátky,
ostatní budou zahánět tu sovu,
co houká každou noc a divně kouká
po skřítečích. Do práce! A prosím klid!

[II.2]

Lehne si. Víly zpívají a tančí.

PRVNÍ VÍLA *Hadi, zmije, lezte pryč,*
zmizte, ježci pichlaví,
mloku, ty ať nerušíš
královnu, vždyť ona spí.

5

10

SBOR *Slaviček ať sladce nám*
kolébavku zazpívá,
hajá, spinká, hajinká.
Naši paní ve spaní
dobré víly ochrání,
hajá, spinká, hajinká.

15

PRVNÍ VÍLA *Vari, vari, pavouci,*

II. 2. Odehrává se v aténském lese u Titaniina květinového lože. [147]
9. *Hadi, zmije, lezte pryč:* o bestiáři *Snu* viz Kott, Londýn 1964,
s. 181-182. Kott příznačně tyto „slizké, chlupaté a lepkavé tvory“
spojuje s psychoanalytickými popisy sexuálních neuroz.

*pryč, vy tkalci, chamrad' hmyzí,
z těchhle míst ať do noci
červi, brouci, šneci zmizí!*

SBOR *Slavíček ať sladce nám...*

Titanie usne.

DRUHÁ VÍLA *A teď pryč, naše paní spí.*

Jedna z nás zůstane tu s ní.

25

Odejdou všichni až na Titanii a její stráž.

Vystoupí Oberon a potře Titanii víčka kouzelnou štávou.

OBERON *Milencem tvým ať je ten,*

na kom ulpíš pohledem,

miluj se i s medvědem

nebo s rysem, nebo s kancem

pardálem či jiným samcem,

30

s netvorem, co chlupatý

od hlavy je po paty,

za miláčka měj ho ty.

Odejde.

Vystoupí Lysandr a Hermie.

LYSANDR *Musíš už, lásko, padat únavou,*

co kdybychom si lehli tady v lese?

35

Nebudem přece bloudit touhle tmou,

do rána spolu vyspíme se.

HERMIE *Já ti dám spolu! Tohle by sis přál!*

Lehnu si semhle, ty však o kus dál.

Lehne si.

LYSANDR *Na jeden polštář vejdemo se líp:*

40

srdce i lože spojil jeden slib.

23. *Slavíček ať sladce nám...:* viz OVIDIUS, s. 181–189. 28.–33. *miluj se ... měj ho ty:* medvěd, pardál, rys a kanec opět vytvářejí topos džungle plné dravé zvěře.

[149]

HERMIE Miláčku, udělej, co povídám,
měj na mne ohled, odsuň se teď dál. [II.2]

LYSANDR Myslím to přece ve vši nevinnosti,
lásky by neměla znát vzdálenosti. 45

Tak těsně spjato je mé srdce s tvým,
že vlastně je jen srdcem jediným,
a naše duše spjaté přísahou
zas jednoduše jednou duší jsou,
tak si sem lehni, lásko, věř mi, zkrátka, 50
že budem spinkat jak dvě neviňátka.

HERMIE Jak umí mluvit moje nemluvnátko;
ne že bych nevěřila Lysandrovi,
když začne mluvit vybranými slovy,
přesto si myslím, že už ze skromnosti, 55
z lásky ke mně i jisté zdvořilosti
měl bys spíš ležet tamhle, já zas tady,
stud sluší těm, kdo mají se moc rádi.

Tamhle si lehni a teď dobrou noc,
ať nikdy neztratím tvou náklonnost. 60

LYSANDR Tvé přání, lásko, shoduje se s mým,
já do smrti tě, věř mi, nezhadím.

Lehnu si sem. Ať spánek osvěží tě.

Lehne si stranou.

HERMIE Dobrou noc, Lysandře. Spi, lásko, klidně.

Usnou.

Vystoupí Puk.

PUK Už jsem prošel celým lesem, 65
ty dva z Atén nenašel jsem.

60. *ať nikdy neztratím tvou náklonnost*: Hermie bezděčně předjímá [151]
Lysandrovu zradu. 63. *Lehnu si sem*: Lysandr skutečně nespál
s Hermií, jak mylně tvrdí Jan Kott (Kott, Londýn 1964, s. 176).
Hermie drží Lysandra v dobře odměřené vzdálenosti.

Na kom teď mám vyzkoušet,
co dokáže tenhle květ?

Noc a klid. Kdo tady spí?

A má oděv aténský?

70

Že by ten fouňá? Je to on!

To o něm mluvil Oberon.

A tady jeho dívka spí

v mokru rovnou na zemi.

Ta dušinka se zřejmě bojí
lehnout si k tomu hulvátovi.

75

Dostaneš kapky, křupane,
a budou, věř mi, pořádné.

Nakape štávu Lysandrovi na víčka.

Propadneš lásce, a to tak,

že už ti nikdy nedá spát.

80

Teď se probud', a já honem
poběžím za Oberonem.

Puk odejde.

Vystoupí Demetrius a Helena.

HELENA Stůj, Demetrie, vydechnout mě nech!

DEMETRIUS Neběhej za mnou, ušetříš si dech!

HELENA Co si jen počnu v takovéhle tmě?

85

DEMETRIUS Počni si, chceš-li, ale beze mě!

Demetrius odejde.

HELENA Proč za ním jako blázen utíkám?

Čím víc chci lásku, tím méně jí mám.

Ach, šťastná Hermie, kde je teď asi?

Očima každého hned připoutá si.

90

83. Stůj, Demetrie: prudké a zmatené pohyby postav a rytmus jejich příchodů a odchodů mají strukturu krouživého tance. O vzdalování a přibližování viz s. 64. 90. Očima ... připoutá si: obraz magické moci očí se opakuje tak často, že je metaforickou dominantou Snu. O alžbětinském chápání smyslů viz s. 34-36.

[153]

Proč jasně září její krásné oči?
 Asi míš pláčou, očím to jen svědčí.
 Já pláču pořád, jak jsem šeredná!
 I zvěř má ze mě strach jak z medvěda.

95

Demetriovi se divit nebudu,
 že nemá rád tak hroznou obludu.

Já - ona! Koho by jen napadlo
 nás srovnávat? Jen lživé zrcadlo!

Je tohle Lysandr? Je, zdá se mi.

Mrtvý, či živý? Takhle na zemi?

100

Lysandře, žiješ? Otevři už oči!

LYSANDR (*Probudí se.*)

Pro tebe, lásko, do ohně rád skočím!

Zázračně krásná jsi! A průzračná!

V tvém srdci čtu si - prostě úžasná!

105

Co Demetrius? Jen zvuk toho slova
 hned brousí čepel meče Lysandrova.

HELENA Tak o něm nesmíš přece hovořit.

Miluje Hermii, a co má být?

Hermie zase tebe, tak oč jde?

LYSANDR Mně že má, říkáš, stačit Hermie?

110

To mám snad umřít nudou? Nikdy ne!

Miluju tebe, říkám do třetice,

vrána je ona, ty jsi holubice.

Muž vždycky rozumem se řídit má

a rozum říká mi, že tys ta jediná.

115

Všechno, co zraje, potřebuje čas,

já jsem byl zelenáč, co dal se zmást.

103. A *průzračná*: lidské tělo samozřejmě není průzračné, Lysandr v zaumné nadsázce chválí Helenu jako zázračně krásné umělecké dílo, ne jako pouhé dílo přírody. Zprůsvitnění těla (a následně zviditelnění srdce) je častým obrazem alžbětinské poezie. 114. *vrána je ona*: Hermie je černovlasá (viz zmínky o cikánce). 114. *rozumem se řídit má*: rozum měl v alžbětinském hierarchickém myšlení výsostné postavení.

[155]

Už bloudit nebudu, už vím co chci,
rozumu bude naslouchat můj cit.
Rozum mi káže, teď jsem si tím jist,
jak v knize lásky jen v tvých očích číst.

120

HELENA To není pravda, nemůže snad být,
takhle mě ztrapnit, tak mě zesměšnit!
Což jsem už, ptám se, nezkusila dost?
Znám jenom nenávist a lhostejnost,
jen tohle pro mne Demetrius měl,
teď ještě přijdeš ty, a s výsměchem!
Copak si zasloužím tak hroznou křivdu?
Proč tahle potupa? Jak k tomu přijdu?
Proč ze mě děláš jenom hloupou husu?
Nemáš víc citu, ani trochu vkusu?
Copak ti nepříjde až trapně snadné
do ženy kopnout si, když už je na dně?

125

130

Odejde.

LYSANDR Hermii přehlédla. Ta spí a spí.

135

Tím líp. Ať na oči mi nechodí!

Nejlepší pokrm též se jednou přejí,
nic nechutná pak ovšem odporněji,
vždyť každý z nás, a já znám přece lidi,
svůj vlastní omyl nejvíc nenávidí.

140

Ty jsi můj omyl, už jsem přesycen,
nemám tě rád a hnusíš se mi jen.

Celou svou lásku, všechno, co jen mám,
Heleně k nohám dvorně odevzdám.

Odejde.

121. *jak v knize ... číst*: obraz ženských očí jako knihy, v níž se skrývá největší moudrost, je zvláště častý v *Marné lásky snaze* (viz SHAKESPEARE, 1988, s. 229-231).

[157]

HERMIE (*Probudí se.*)

[II.2]

Lysandře, pomoz, jestli mě máš rád,
na prsou leží mi stočený had.

145

Jak hrůzný sen jsem před chvílí tu měla!
Miláčku, vidíš? Vždyť se třesu celá!

Obrovský had mi srdce užíral,
a tys byl tu a jen ses usmíval.

Lysandře, kde tě mám? Snad nejsi pryč?
Ozvi se, láske má? Ty neslyšíš?

150

Umírám strachy! Ozvi se mi přece!
Nenech mě samotnou v tom černém lese!

Slyšíš mě? Nic! Nic. Nikde ani hlásku.

Umřu, když nenajdu hned svoji lásku.

155

Odejde.

146. *Jak hrůzný sen*: jediný „skutečný“ sen ve *Snu*, ale i ten se podobá středověké alegorické vizi: Hermie ve snu předjímá svůj divadelní osud. O renesančním chápání snů a snění viz s. 44–46.

[159]

Vystoupí řemeslníci: Poříz, Fortel, Klubko, Píšťala, Hubička a Strážník.

[III.1]

KLUBKO Dorazili všichni?

KLUBKO Dorazili všichni:
POŘÍZ Jako na povel. Tohle místo je pro nás jako dělaný.
Tenhle trávník bude jeviště a tohle křoví šatna. Vez-
mem to z jedné vody načisto, jako bysme to hráli před
vévodou.

KLUBKO Petře Pořízi!

POŘÍZ Co máš na srdci, Klubko příteli?

KLUBKO V tý naší komedii jsou věci, který by mohly
vzbudit tu, no nelibost. Vemte si třeba ten meč. Pyra-
mus vytáhne meč, a pak se zamorduje. To je na dámy 10
trochu silný kafe, co vy na to?

HUBIČKA No jo, sakra, to si nemůžeme lajsnout!

STRÁZLÍK Ten mord musí pryč, jak já to vidím. Nedá se nic dělat.

KLUBKO Prdlajs musí. Chce to ten správnej prístup. Napíšte mi prolog a nenápadne, jo, nenápadne v ňom
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842

POŘÍZ Tak jo. Sepíšem prolog. Jeden řádek na osm slabik, druhéj na šest.

KLUBKO Ten druhý se bude cejtit ukráceně. Ať je radši jeden řádek jako druhý, pěkně v lajně.

HUBIČKA A nezaleknou se dámy toho lva?

STRŽÍZLÍK Zaleknou, a strašně, jak já to vidím.

III. 1. Děj pokračuje v aténském lese, poblíž lože královny vřl.
3. *Tenhle trávník ... šatna:* Trávník byl nejspíš zelený kus látky na
hlavním jevišti, při slově „křoví“ Poříz nejspíš ukázal na dveře
do herecké šatny vyzadu na jevišti. 25. *A nezáleknou se dámy toho
lva:* pravděpodobně dobová narážka, viz pozn. 1 (s. 83).

[1]

KLUBKO Připusťme, páni mistři, že vodit lva do dámský společnosti je na pováženou. Takovej živej lev nadělá mezi dámama víc ptákovin než kterejkoli jinej savec. Takže bacha na to! [III.1]

HUBIČKA Sepíšem další prolog a řekneme jim, že lev není lev. 30

KLUBKO Prdlajs sepíšem. Představíme ho jménem, z krku mu necháme čouhat obličej, kterým ten lev promluví na dámy tak, aby to mělo patřičnej tento, defekt. Třeba takhle: „Dámy“ nebo „milé dámy, buďte od tý laskavosti“ nebo „snažně vás prosím“ nebo „dovoluji si vás požádat, abyste se neráčily bát a třást. Život bych za vás dal. Kdybyste si snad, nedej bože, myslely, že jsem lev, nepřežil bych to. Nikoli, dámy, já nejsem lev, ale člověk jako každej jinej.“ Načež se představí plným jménem a bez dalších štráchů jim řekne, že je truhlář Fortel. 35 40

POŘÍZ Dobře, představí se. Ale má to dva háčky. Jak dostanem do tý místnosti měsíční světlo? Pyram a Thisba se přece maj setkat při měsíčku! 45

HUBIČKA Bude svítit měsíc tu noc, co budeme hrát?

KLUBKO Kalendář! Honem kalendář! Najděte, jestli nám bude svítit měsíc.

Vystoupí Puk, je neviditelný.

POŘÍZ (*Dívá se do kalendáře.*)

Ale jo, bude. 50

KLUBKO Tak prostě v tom pokoji, kde budeme hrát, ne-

48. *Kalendář! Honem kalendář!*: „nová luna“, o níž hovoří Theseus a Hippolyta na začátku hry, má být až za čtyři dny. V Ovidiových *Proměnách* však měsíček Pyramovi a Thisbě svítí neustále. [163]

cháme otevřenou velkou okenici a měsíční světlo si [III.1]
vleze dovnitř.

POŘÍZ Tak jo. Anebo musí přijít někdo s otýpkou a lucernou a říct, že bude figurovat neboli reprezentovat 55
Měsíční světlo. Ale je tu ještě něco jinýho. Potřebujeme do toho velkýho pokoje dostat zeď. Pyramus a Thisba, jak příběh praví, spolu mluvěj škvírou ve zdi.

HUBIČKA Zeď do místnosti nedostaneme. Co ty na to, 60
Klubko?

KLUBKO Jeden z nás bude holt muset tu zeď taky prezentovat. Nahodíme ho nahrubo maltou, přidáme trochu jílu, sádry a máme zeď. Tu škvíru udělá prstama - takhle. No a skrz tu díru si potom bude Pyramus špitat 65
s Thisbou.

POŘÍZ Jestli to tak půjde, tak to máme v kupě. A teď si všichni sedněte, páni mistři, vyzkoušíme si role. Pyrame, začínáš. Až domluvíš, vlezeš si tamhle do toho roští, a tak to udělá každej, až na něj dojde. 70

PUK (*stranou*)

Kdopak se nám to tady rozkřikuje?

Křupani? A u lůžka kněžny víl?

No ne! To vypadá snad na divadlo.

Budu se dívat. Možná taky hrát, když bude proč.

POŘÍZ Pyrame, začni. A ty pojd' sem, Thisbo! 75

KLUBKO (*jako Pyramus*) Nemohu, Thisbo, odolat pachu tvých úst -

POŘÍZ Nachu, troubo, nachu!

54. s *otýpkou a lucernou*: v alžbětinské představě měl „muž na měsíci“ (tj. stíny na měsíci) na zádech otýpku a na provázku vedl psa. 74. *Budu se dívat*: o jevištním obecenstvu viz s. 54-57. [165]

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Nachu, aha, nachu.

Nemohu, troubo, odolat nachu tvých úst.

Však co to slyším? Jakýs to hlas?

Posečkej chvílku jen, hned jsem tu zas.

Odejde.

PUK Pyramus budeš radost pohledět!

Odejde.

PIŠTALA (*jako Thisba*) Ted' mám začít říkat já?

POŘÍZ To ti bůh řek. Pyramus šel pryč, chápeš, aby se 85
podíval za tím hlasem, ale hned se vrátí.

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Ó, zářný Pyrame, v tvé líci hoří

ruměnec růží, bělost lilií,

junáku švarný, před tebou se kořím,

věrnýs jak kůň, jak býk všaks vášnivý. 90

Sejdu se s tebou u hrobu Onanova.

POŘÍZ U hrobu, ó, Ninova! Ale tos ještě neměl říkat. To
je odpověď Pyramovi. Jedeš jak splašenej, narážka, ne-

narážka. Pyrame, vystup. Tvoje narážka je „jak býk 95
všaks vášnivý“.

PIŠTALA Aha.

(*jako Thisba*) Věrnýs jak kůň, jak býk všaks vášnivý.

Vystoupí Klubko (vede ho Puk) s oslí hlavou.

KLUBKO (*jako Pyramus*) Být krásný, Thisbo, byl bych je- 100
nom tvůj.

91. věrnýs jak kůň...: dikce řemeslníků je parodí Goldingova
bombastického překladu Ovidiových *Proměn* (z roku 1567).

92. u hrobu Onanova: překladatelská licence volně tlumočící
hříčku originálu.

POŘÍZ Co to je! Netvor! Strašidlo! Pryč, páni mistři, po- [III.1]
moc! Pomoc!

Odejdou všichni řemeslníci.

PUK A teď vás proženu, to bude tanec,
bažinou, křovím, hložíím, kapradím,
hned budu chrt a hned zas kanec,
bezhlavý medvěd, však si poradím,
jak vzteklá kobyla vás budu hnát
a budu řehtat, štěkat, chrochtat, řvát!

105

Odejde.

Znovuvystoupí Klubko s oslí hlavou.

KLUBKO Proč všichni utíkaj? Domluvili se, mizerové, 110
aby mi nahnali strach.

Vystoupí Hubička.

HUBIČKA Ty ses nám proměnil, Klubko. Co to máš na
hlavě?

KLUBKO Co tam vidíš? Svou vlastní oslí hlavu, že jo.

Odejde Hubička.

Vystoupí Poříz.

POŘÍZ Pánbůh s tebou a zlý pryč, Klubko! Ty ses nám
proměnil.

Odejde.

KLUBKO Tu jejich boudu jsem prokouk. Chtěj ze mě udě-
lat osla, vyděsit mě. Ale já se odsad' nehnu, kdyby se
na hlavu stavěli. Budu se tu procházet a zazpívám si, 120
aby viděli, že se nebojím.

(Zpívá.)

112. Ty ses nám proměnil: o motivu proměny viz s. 46-49.

[169]

Byl jeden kos, měl žlutej nos
a drozd zas pěkně zpíval,
střízlík měl zlost a řekl dost,
vrabčák se posmíval.

TITANIE (*Probudí se.*) Jaký to anděl mě tu budí ze sna? 125

KLUBKO (*Zpívá.*)

Kukačka kuká, kuku, kuku,
nechlub se cizím pérem,
paroháč jsi, ty kluku, kuku,
moc si to ale neber -

130

co taky člověku zbejvá, že jo, když mu nějaká kukačka
kuká a kuká, až mu nakuká, že má v hnízdečku cizího
vykuka.

TITANIE Pěj, smrtelníku, pěj dál, prosím tě!
Tvůj krásný hlas hned omámil můj sluch.
Tvůj lepý zjev zas okouznil můj zrak.
Tvůj půvab působí - a okamžitě,
a přísahat mě nutí: miluji tě!

135

KLUBKO Já vám to nechci brát, milostpani, ale zrovna
rozumný mi to od vás nepříjde. Ovšem, popravdě ře- 140
čeno, láska a rozum jsou dneska spolu na štíru. Tím
větší škoda, že se nenajde někdo, kdo by je zas dal
dohromady. To jsou moudrosti, co?

TITANIE Jsi stejně duchaplný jako krásný.

KLUBKO Jak se to veme, milostpani. Ted' by mi úplně sta- 145
čilo bejt tak plnej ducha, abych se dostal tady z toho
lesa.

TITANIE A to zas ne! Co je to za nápady!

122. *Byl jeden kos*: Titanii zkolébala slavičí píseň, probouzí ji
píseň o kosech, drozdech, střízlících a vrabcích. 141. *láska*
a rozum ... na štíru: láska stejně jako bláznění či básnění byly
v rozporu s rozumem (viz Theseův monolog na začátku
V. dějství). 148.-157. *A to zas ne ... vzduchem*: sdruženě rýmovaný
verš Titanie v sousedství Klubkovy prózy podtrhuje kontrast
mezi vysokým a nízkým.

[171]

Byl jeden kos, měl žlutej nos
a drozd zas pěkně zpíval,
střízlík měl zlost a řekl dost,
vrabčák se posmíval.

TITANIE (*Probudí se.*) Jaký to anděl mě tu budí ze sna? 125

KLUBKO (*Zpívá.*)

Kukačka kuká, kuku, kuku,
nechlub se cizím pérem,
paroháč jsi, ty kluku, kuku,
moc si to ale neber -

130

co taky člověku zbejvá, že jo, když mu nějaká kukačka
kuká a kuká, až mu nakuká, že má v hnízdečku cizího
vykuka.

TITANIE Pěj, smrtníku, pěj dál, prosím tě!
Tvůj krásný hlas hned omámil můj sluch.
Tvůj lepý zjev zas okouznil můj zrak.
Tvůj půvab působí - a okamžitě,
a přísahat mě nutí: miluji tě!

135

KLUBKO Já vám to nechci brát, milostpani, ale zrovna
rozumný mi to od vás nepřijde. Ovšem, popravdě ře- 140
čeno, láska a rozum jsou dneska spolu na štíru. Tím
větší škoda, že se nenajde někdo, kdo by je zas dal
dohromady. To jsou moudrosti, co?

TITANIE Jsi stejně duchaplný jako krásný.

KLUBKO Jak se to veme, milostpani. Teď by mi úplně sta- 145
čilo bejt tak plnej ducha, abych se dostal tady z toho
lesa.

TITANIE A to zas ne! Co je to za nápady!

122. *Byl jeden kos*: Titanii zkolébala slavičí píseň, probouzí ji
píseň o kosech, drozdech, střízlících a vrabcích. 141. *láska*
a rozum ... na štíru: láska stejně jako bláznění či básnění byly
v rozporu s rozumem (viz Theseův monolog na začátku
V. dějství). 148.-157. *A to zas ne ... vzduchem*: sdružené rýmovaný
verš Titanie v sousedství Klubkovy prózy podtrhuje kontrast
mezi vysokým a nízkým.

[171]

Ne, ne, ne, holoubku, jen zůstaň tady!

[III.1]

Já přece nejsem obyčejná víla,
mně patří léto, celá jeho síla.

Miluji tě - co víc bych měla říci!

Elfové jsou ti plně k dispozici,

nanosí ti teď perly po nůších,

ustláno budeš mít jen na růžích, 155

se mnou se staneš nesmrtelným duchem,

vesele budem spolu létat vzduchem.

Elfové, víly, ke mně! Hořčíčka!

Vystoupí čtyři elfové: Hrášek, Pavučinka, Prášek a Hořčíčka.

ELF Zde!

JINÝ ELF Zde!

160

JINÝ ELF Zde!

JINÝ ELF Zde!

VŠICHNI ČTYŘI Kam máme jít?

TITANIE Hledte být k službám tady pánovi,

tančete všichni pořád kolem něho, 165

ostružiny mu noste po nůších,

fíky a hrozny, kupy moruší,

čmelákům váčky s medem vyfoukejte

a potom z vosku svíčky nadělejte,

zadečky světlušek je zažíhejte, 170

pánovi v lese světlo udělejte,

motýlí křídla honem naškubejte,

o mého pána po všech stránkách dbejte,

pořád se před ním pěkně uklánějte!

HRAŠEK Čest a sláva smrtelníkovi! 175

158.-159. *Prášek*: slovo „moth“ bylo vyslovováno jako „mote“;
Pavučinka: pavučin se na venkově používalo jako hojivých
obvazů. 172. *motýlí křídla honem naškubejte*: škubání motýlích
a netopýřích křídel patřilo v říši víl k obvyklým pracovním
úkonům.

[173]

JINÝ ELF Sláva!

JINÝ ELF Sláva!

JINÝ ELF Sláva!

KLUBKO Račte prominout, velevážený pane. - Směl bych znát vaše ctěné jméno?

180

PAVUČINKA Pavučinka.

KLUBKO Bude mi ctí, pane Pavučinko, blíže se s vámi seznámit. Kybych se náhodou říz do prstu, přijdu si k vám pro obvázek. A vy račte být pan -

185

Hrášek Hrášek.

KLUBKO Že se dávám poroučet paní Hrachové, vaší matince, a taky panu Luskovi, vašemu ctěnému otci. Milerád se s vámi blíž seznámím. A vaše ctěné jméno, pane?

190

HOŘČIČKA Hořčička.

KLUBKO Vaše útrapy, vzácný pane Hořčička, mi nejsou vůbec neznámé. Buřty, klobásy a hovězí bezohledně hubí nemalou část vašeho ctěného přibuzenstva, když to vidím, vždycky se mi derou slzy do očí. Doufám, že i vás, vážený pane Hořčička, též co nejbližší poznám.

195

TITANIE (*vílám*)

Na moje lože odved'te ho teď.

Zdá se, že luně zrak se rosou mží,
když pláče luna, pláče každý květ,
pro cudnost ztracenou se usouží.

200

Pojď tiše, milý, za královnou víl.

Odejdou.

198. *luně zrak se rosou mží*: představa, že rosa padá na zem z měsíce, byla v alžbětinské době všeobecně rozšířená. 200. *pro cudnost ... se usouží*: bohyní cudnosti byla Diana, tj. luna. Alternativní výklad verše originálu je, že luna pláče právě proto, že panenství ji nikdo nezbaví.

[175]

Vystoupí Oberon, král víl.

[III.2]

OBERON Je vzhůru už má paní Titanie?
Kdo do oka jí jako první pad?
Koho teď asi musí milovat?

Vystoupí Puk.

Tak co mi neseš, duchu ztřeštěný?
Kdo zase straší v našem temném lese?

5

PUK Královna s obludou teď miluje se.

Usnula tvrdě Titanie v hloží,
když tlupa šašků, hovádek to božích
- chasníci od řemesla, vidím hned,
co v potu tváře dřou na denní chléb -,
přižene si to jako velká voda.

10

Na počest velkého dne vévodova
hrají hru. Natvrdlí jsou, až to bolí,
největší hlupák z nich má hlavní roli.

15

Odříká Pyrama a zmizí do mlází,
tam čekám já a hned mu narazím
palici osla místo jeho hlavy,
on vyjde ven a něco Thisbě praví.
Když toho osla spatří jeho druzi,
hned začnou kejhat jako hloupé husy,
jako když střelí - pic! -, a hejno vran
v tu ránu rozletí se do všech stran,
ztřeštěně poletuje na obloze,
tak moji křupánci hned rozprchnou se.
Zadupu trošku, cupy, dupy, dupy,
hned vidím na zemi ty svoje hňupy.

20

25

III. 2. Odehrává se na stejném místě, nicméně jistý významový
přeryv je naznačen již tím, že Puk rekapituluje, co diváci už
dříve viděli (jeho rekapitulace je zároveň výraznou dramatizací
celého výjevu). Proto v inscenacích *Snu* bývá mezi III. 1. a III. 2.
obvykle přestávka. Tento typ promluvy nahrazuje přímou
jevištní akci.

[177]

„Pomoc!“ a „Vražda!“ křičí všichni sborem,
všichni se strachy můžou zbláznit skorem,
nakonec jsem je, zpitomělé děsem,
parádně prohnal křížem krážem lesem;
příroda si je sama vytrestala,
čapky a rukávce jim rozedrala.

30

Pyramus stál tam ve své oslí kráse,
královna vzhlédla - do něj zbláznila se.

OBERON No, přímo skvělé! Co bych moh chtít víc?

35

O hejskoví z Atén neřekl jsi nic?

Jemu jsi taky očaroval zrak?

PUK Že se ptáš, pane, že se ptáš, a jak!

Vedle té dívky leží na zemi,

až probudí se, uvidí hned ji.

40

Vystoupí Demetrius a Hermie.

OBERON Teď kousek ustup, jdou sem Atěňani!

PUK Ona to je. Však jeho neznám! Páni!

Oberon a Puk ustoupí stranou.

DEMETRIUS Proč za svou lásku tvoji zlost vždy sklídím?

Nech si ji pro ty, kdo tě nenávidí.

HERMIE Zlost, říkáš, zlost? To přidej na výraze.

45

Lysandra zaplatíš mi hodně draze.

Nezabils ho snad? A k tomu když spal?

Kdo krví ztřísní se, ten vraždí dál.

Co abys ze světa mě sprovodil?

Jak slunce dni mi přece věrný byl.

50

Snad nemyslíš, že by mne opustil

ve spánku někde v lese? Ne, ne, ne,

- to už spíš uvěřím, že do země
může se vyvrtat tak velká díra,
že skrz ni potom měsíc bude zírat
do slunce rovnou k našim protinožcům!
Zabil jsi Lysandra, to dá snad rozum!
- 55
I, DEMETRIUS Já že jsem vrah? Snad oběť nevinná!
Mne tvoje krutost dávno zabila.
60 Zatímco ty, má krásná vražednice,
záříš jak hvězda, jako večernice!
- HERMIE Mluv o Lysandrovi, ať už mám klid.
Řekni, kde je? Vrátiš mi ho, vid'?
- DEMETRIUS To jeho mrtvolu spíš hodím psům!
- nds HERMIE Pryč, mizeró! Já přijdu o rozum!
65 Zabils ho! Bude to tak nakonec!
Ty nejsi člověk, ale mrzký pes!
Jenom se přiznej, aspoň kvůli mně,
odvážil by ses na něj, kdyby bděl?
70 Oddělals ho, když spal - jsi hrdina!
Tak zákeřně si zmije počíná.
Jak hnusné, zbabělé a sprosté je to,
ty plaze, ty, ty zmije, podlá sketo!
- 75 DEMETRIUS Zbytečně plýtváš dechem. Bohužel,
Lysandra nezabil jsem, ač bych chtěl.
Až příliš žije, aspoň co já vím.
- HERMIE Řekneš mi, kde je, když tě poprosím?
- DEMETRIUS Nic není zadarmo, jak jistě víš.
- 0 HERMIE Odměním se ti: už mě nespatriš!
80 Ať naživu či mrtev je můj milý,

[III.2]

56. *do slunce rovnou k našim protinožcům*: komplikovaný, zaumný, manýristický obraz: měsíc bude protinožcům kazit den, protože v poledne s sebou přivede noc, obraz souvisí s vizí převráceného světa, viz monolog Titanie II. 1. 81-117. 71. *Tak zákeřně ... počíná*: srov. II. 2. 9-12, kde víly mají chránit Titanii proti hadům a sen Hermie o stočeném hadu, který jí ležel na prsou (II. 2. 148). Tento sen přímo vybízí k psychoanalytickým výkladům. [181]

tebe už nesnesu - a ani chvíli!

[III.2]

Odejde.

DEMETRIUS Proč takhle blázní? To mě nebaví!

Radši si lehnu tady do trávy.

Zármutek těžký ztěžkne ještě víc,
když zchudlý spánek nesplácí mu nic.

85

Oč obral mě, ať kouká vrátit zpátky,
já si teď počkám na část dlužné splátky.

Lehne si a spí.

OBERON (*Pukovi*)

Takhle to zpackat! No tys tomu dal!

Komus to vlastně oči pokapal?

Falešnou lásku měl jsi vyléčit,
ne falší zničit nejryzejší cit.

90

PUK To osud dělá si, co se mu zlíbí:
jeden muž ze sta dodrží své sliby.

OBERON Teď žeň a celý les zas prohledej,

bez Heleny se ke mně nevracej!

95

Láskou se souží, pobledlá je celá,
vzdychá, jak hnedle by snad umřít měla.

Nějak ji dostaň sem, vždyť víš si rady;
potřu mu oči a pak počkám tady.

PUK Už letí, letí, podívej se, Puk,
letím jak šíp, když vystřelí jej luk.

100

Odejde.

OBERON Kvítku, kvítku šarlatový,

ty ses vyved Amorovi,

co svým šípem srdce loví.

102.-109. *Kvítku, kvítku šarlatový...*: osm veršů na jediný rým propůjčuje Oberonovým slovům monotónní ráz magického, hypnotizujícího zaklínadla.

[183]

Nakape štávu Demetriovi na víčka.

[III.2]

Tady tomu mladíkovi
kvítku, kvítku šarlatový,
proměň zrak, ať má ho nový,
svojí lásce mnoha slovy,
jak má ji rád, ať pak poví.

Vystoupí Puk.

PUK Pane elfů, pane víl,
Helenu jsem přivábil,
i mladíka, v jehož líci,
je jen láska žadonící,
v jaké skvostné motanici
octli se teď smrtelníci!

110

115

OBERON Ustup. Jsou jak pomínutí.
Demetria ještě vzbudí.

PUK Dva se jedné dvořit budou,
aspoň neumřeme nudou.
Moje gusto, to mám rád,
bude mela, chci se smát.

120

Oberon a Puk ustoupí stranou.

Vystoupí Lysandr a Helena.

LYSANDR Proč moje přísahy máš za výsměch?
Proč nechceš věřit svému Lysandrovi?
Já pláču, nevidíš? Tak už mě nech!
Přísahám, že můj pláč je opravdový!
Co víc bys chtěla? Čím tě přesvědčit?
Jak ti mám ještě dokázat svůj cit?

125

HELENA Dábelská řeč! To se mi musí zdát!

[185]

Proč přísahu zas přísahou chceš vraždit?
 Přisahals jí, už zapomněl jsi snad?
 Kolikrát lásku sliboval jsi navždy?
 Zkus porovnat své sliby mně a jí,
 a vyjdou nastejno - nic neváží!

LYSANDR Blázen jsem byl, když jí jsem přísahal.

HELENA A nejsi blázen, když ses jí teď vzdal?

135

LYSANDR Co Demetrius? Miluje snad tebe?

DEMETRIUS (*Probudí se.*) Heleno, nymfo, moje božská krásko,
 s čím tvoje oči měl bych srovnat, lásko?

I křišťál kalný zdá se. Rty tvé s chutí
 ochutnal bych - vždyť k nakousnutí nutí

140

jak zralé třešničky, a tvoje ruka
 tak bělostná je, závistí že puká
 sníh velehor - já zlíbám ji a vím,
 že tím své štěstí, lásko, zpečetím.

HELENA Pánové vzali si snad do hlavy,
 že na můj účet se teď pobaví!

145

Zdvořilost kdybyste jen trochu znali,
 nemohli byste být tak neurvalí.

Nenávist ke mně je vám málo snad?

Musíte se mi ještě posmívat?

150

Vy nejste muži, zdání často klame,

odkdyžpak muž se takhle chová k dámě!

V lichotkách se teď sice předbíháte,

však v srdcích pro mne nenávist jen máte.

155

Vy o Hermii soupeříte v lásce,

když jsem to já, jen urážky jsou v sázce!

129. *Proč ... vraždit:* Lysandrova přísaha Heleně vraždí přísahu, kterou dřív dal Hermii. Paradoxnost zhuštěná v prostoru jednoho verše patří ke stylu Shakespearových raných komedií. Srov. např. „Ve jménu světla světlo světlem vraždit“ z *Marné lásky snahy* (viz SHAKESPEARE 1988, s. 185). 136. *Co Demetrius ... tebe:* přechod do nerýmovaného verše naznačuje změnu situace. 137. *Heleno, nymfo...:* o vzývání viz s. 23-24. 142. *tak bělostná je:* bílá plet byla velmi ceněna. Shakespeare v tomto výjevu používá úmyslně konvenčních a umělých obrazů.

[187]

Bravo a dík, toť úspěch nemalý,
 ubohou dívku k pláči dohnal!
 Jen tak dál, páni, honem do práce!
 Jde vám to! Zasloužíte ovace!
 Týráte ženu! Jaká legrace!

160

LYSANDR O něco, příteli, tě poprosím;
 miluješ Hermii - víš, že to vím.
 Já z dobré vůle a ze srdce rád
 chci se teď Hermie v tvůj prospěch vzdát.
 Ty mi nech Helenu, a jsme si kvít,
 milovat hodlám ji, co budu žít.

165

HELENA Takové frašce mám snad uvěřit?

DEMETRIUS Nech si svou Hermii, co je mi do ní!
 Že je má láska? Nevím už teď o ní!
 Mé srdce k ní snad kdysi zabloudilo,
 teď k Heleně se navždy navrátilo.

170

LYSANDR Heleno, nevěř! Je to samá lež!

DEMETRIUS Že zrovna ty mou věrnost zlehčuješ!
 Na mě si pozor dej, svá slova važ!

175

Vystoupí Hermie.

Hermie, podívej! Už ji tu máš!

HERMIE Co černá noc vždy oku vezme hned,
 to vrátí uchu zas. Co nesvede
 náš zrak, to sluch mu dvakrát vynahradí,
 čím více tma nám ve vidění vadí,
 tím bystřejší je sluch. To po hlase
 já tebe, miláčku, teď našla jsem.

180

177. Co černá noc ... *hned*: další Hermiina zaumná pasáž. Podobné [189]
 pasáže se u Shakespeara vyskytují v emocionálně vypjatých
 scénách a mají brzdicí efekt.

Proč opustils mne, máš mne přece rád.

LYSANDR Vábení lásky nelze odolat.

HERMIE Proč ode mne tě láska odhání?

LYSANDR Pro lásku k Heleně nemyslím na spaní.

Nádherná je! Tak krásná zdá se mi,
že hvězdy pro mne nežhnou jasněji.

Co tady ještě chceš? Už můžeš jít!

Víš dobře, proč tě musím opustit.

HERMIE Co mi to říkáš? Já ti nevěřím!

HELENA Patří k nim, potvora, teď už to vím!

Ta zmije Hermie se spřáhla s nimi
v té odporné a kruté komedii.

Ty zrádná Hermie, ty nevděčnice,
takhle mě zradit, tak se spolčit s nimi,
aby sis ze mne mohla utahovat!

Co naše sliby, naše důvěrnosti
a hodiny, co strávily jsme spolu
a proklínaly rychlonohý čas,
že rozdělit nás chtěl? To není nic?

Co školní léta a co dětské hry?
Jak zručné bohyně jsme, vzpomínáš,
jediný květ vždy ve dvou vyšívaly,
na jedné podušce jsme sedávaly
a jeden nápěv broukaly si ve dvou,
jako by ruce, hlasy, duše naše
v jedinou bytost vždycinky se slily.

Třešničky dvě, však štopka jediná –
ač rozdělené, patřily jsme k sobě,

209. *Třešničky dvě, však štopka jediná:* Helena se téměř
identifikuje s Hermií, jako by dvě postavy splývaly v jednu.
O jednom a dvojím ve *Snu* viz s. 63–64.

dvě jahody, však na jediném stonku,
bytosti dvě, však srdce jenom jedno,
dva různé znaky v erbu jediném,
co patří jenom jedinému pánu -
ta stará pouta zpřetrhat snad chceš?
Přidat se k nim a zradit přítelkyni?
Ničíš tím přátelství i dívčí čest!

215

Dotknula ses všech žen a nejen mne,
i když tvůj výsměch vychutnám jen já.

HERMIE Já nestačím se divit! Nač ten křik?

220

Já se ti vysmívám? To spíš ty mně!

HELENA Navedlas Lysandra, ať na oko
do nebes vynáší mou tvář, mé oči!

A ten tvůj další amant, Demetrius,
co pro mě vždycky měl jen kopance,
z ničeho nic mi říká „božská Hébé“
a „drahá“, „lásko“, „ty moje nebe“!

225

Jen nenávidí mne! A Lysandr?

Proč se tě zříká? Jsi mu přece vším!

Proč vášní - v á š n í - zahrnuje mne?

230

Jen neříkej, že o tom nevíš nic!

Mně láska nikdy přána nebyla,
tvůj půvab nemám, neumím co ty:
milovat, a být přitom milována.

Nešťastná jsem! To není zrovna k smíchu!

235

HERMIE Vůbec ti nerozumím, Heleno!

HELENA Dobře si hrajete, jen co je pravda,
grimasy děláte - mně za zády,

225. co ... *kopance*: Helena sama si je toužebně přála (II. 1. 205),
což zvyšuje komický efekt celé scény.

mrkáte na sebe, jak vtipné, co?
 To zaslouží si nehynoucí slávu!
 Mít aspoň malou špetku citu v těle,
 pak tenhle tyjátr vám přijde trapný!
 Loučím se s vámi, všechno je má chyba,
 snad napraví ji brzo moje smrt.

LYSANDR Nechoď pryč, Heleno, a vyslyš mne!

245

Má lásko, živote můj, Heleno!

HELENA Jak povedené!

HERMIE (*Lysandrovi*) Nech ji už, moc prosím!

DEMETRIUS (*Lysandrovi*) Já prosit nebudu a přinutím tě.

LYSANDR Radím ti, zanech toho chvástání,

hrozby či prosby na mne neplatí.

250

Přísahám, Heleno, že tě mám rád

a třeba život za tě položím,

jen abych dokázal, že je to tak.

DEMETRIUS (*Heleně*) Na něho nedej; miluju tě víc.

LYSANDR Pojď mi to dokázat, no zkus to, zkus.

255

DEMETRIUS Jdem třeba hned.

HERMIE

Co to má znamenat?

(*Drží ho.*)

LYSANDR Pryč, zmiz už, cikánko!

DEMETRIUS

Cha! Pouštět hrůzu,

to ti jde dobře! Jen až přijde na věc,

zbabělče jeden, přejde tě hned chuť!

LYSANDR (*Hermii*)

Puť, klíště, povídám, ty pracky pryč,

260

sice tě setřesu jak hada, puť!

244. *snad ... smrt*: Helenina přehnaná hrozba proměňuje výjev ve frašku. 257. *Pryč ... cikánko*: tmavá plet a tmavé vlasy byly v běžném alžbětinském chápání ženské krásy signálem podřadnosti. Ideálem krásy byla bílá plet. 261. *sice tě setřesu jak hada*: obraz hada se opakuje tak často, že vytváří emblém zrady a úskočnosti. [195]

HERMIE Proč jsi tak hrubý? Co se to jen stalo,
má lásko?

[III.2]

LYSANDR Táhni, cikánko, tak táhni.

Táhni už! Cukrování bylo dost!

HERMIE To má být vtip?

HELENA Jak báječně to hraješ!

265

LYSANDR Dodržím slovo, počkej, Demetrii!

DEMETRIUS Až dodrží ta ženská tebe, co?

Nač je mi slovo? Chci mít záruku.

LYSANDR Jak se jí zbavit? Zbít či zabít, to je...

Ublížit jí? Ne. I když se mi hnusí.

270

HERMIE Nic nezraní mě víc než tvoje nenávisť.

Proč se ti hnusím, lásko? Co se stalo?

Nejsem snad Hermie? A ty můj Lysandr?

Jsem přece stejná jako před chvílí!

A tys mě ještě před chvílí měl rád.

275

Proč mě teď opouštíš? Proč, řekni, proč?

Myslíš to vážně?

LYSANDR Přímo smrtelně!

Nechci tě nikdy - nikdy - ani vidět!

Nedoufej, neptej se už, nepochybuj!

Co říkám není žert, však samá pravda.

280

Nenávidím tě. Helenu mám rád.

HERMIE (*Heleně*) Ty podvodnice! Červe skrytý v růži!

Zlodějko lásky! Připlazí se takhle

a chce mi ukrást jeho srdce!

HELENA Skvělé!

Jak sluší ti ta přirozená plachost,

285

[197]

ten dívčí stud, ta vzácná nesmělost!

Má trpělivost má však taky meze.

Nech toho tyjátru, ty loutko ubohá!

HERMIE Tak loutka! Už vím, odkud vítr fouká.

Postavu vytáhlou má jako nudle,

290

a na tu nudli mě chce utáhnout!

A k tomu ze své výšky snížila ses?

Vysoké mínění lze získat nížce!

Já jsem jen zákrsek a špunt a skrček,

oušlapek, pulec, nedomrlé nic.

295

Jen nestyď se a řekni to, ty čáro!

Já vím. Jsem malá. Ale zas ne tak,

že nemohla bych vyškrábat ti oči!

HELENA Braňte mě, prosím, ať jsem vám jen pro smích!

Nikomu na světě vlas nezkřívím,

300

věřte mi, pánové, já nejsem zlá,

jenom mám strach, tak zkrotte tu saň!

Jen ať mne nebije! I když je menší,

já nemám šanci, nemyslete, páni.

Mrňavá -

HERMIE Mrňavá, zas je to tady!

305

HELENA Hermie, prosím, nebuď na mne zlá!

Vždyť jsem tě vždycky měla jenom ráda,

nikdy a v ničem jsem tě nezhadila.

Jen Demetrioovi jsem jednou řekla,

kde jste si dali schůzku s Lysandrem.

310

Za tebou hned šel a já zase za ním,

opilá láskou. Nadával mi strašně!

289. *Tak loutka:* Helenin neobvyklý příměr Hermii zprvu překvapí. 290. *Postavu ... jako nudle:* Helena je vysoká a světlá, Hermie malá a tmavá.

[199]

Zkopat mě chtěl a zmlátit, snad i zabít.

Když mě teď necháš v klidu odejít,

svou ostudu si vezmu do Atén.

Nech mě už jít. Jsem jenom prostoduchá.

Ne úmysl, jen hloupost svedla mne.

HERMIE Jen si jdi. Nebo ti v tom něco brání?

HELENA Bláhové srdce, co tu nechávám.

HERMIE Co, Lysandrovi?

HELENA Demetriovi.

LYSANDR Neboj se, ona ti nic neudělá.

DEMETRIUS To jistě ne, zvláště když to říkáš ty.

HELENA Když ji to popadne, je jako saň.

Už ve škole všem naháněla strach.

Je sice prtě, o to víc se vzteká.

HERMIE Zas prtě, prtě, nic než prtě, co?

Tohle si přece nemůžu dát líbit!

Tak pustíte mě na ni?

LYSANDR Jen to zkus!

Mrňousku, preku, špunte, nedochůdče,
ty bobku!

DEMETRIUS Helena už nestojí

o tuhle tvoji přemrštěnou péči.

Nech ji být, nemluv o ní, nesnaž se

ji bránit. Jestli jí dáš najevo,

byť třeba seabemíň, svou lásku k ní,

tak bude zle.

LYSANDR Už mám zas volné ruce.

Nemáš-li strach, tak pojď, ať ukáže se,

315

320

325

330

335

[201]

kdo z nás má větší právo na Helenu.

DEMETRIUS Proč za tebou? Snad půjdu vedle tebe.

Odejdou Lysandr a Demetrius.

HERMIE To všechno, vidíš, nadrobilas ty.

Už ani hnout, ty...

HELENA Co je moc, je moc!

340

Už prostě nesnesu tvou společnost.

Máš silné ruce, líp se umíš prát,

Já dlouhé nohy, umím utíkat!

Odejde.

HERMIE Nad tím mi zůstává už rozum stát.

Odejde.

Oberon a Puk vystoupí dopředu.

05 OBERON Tos teda znovu dokonale poplet.

345

Anebo snad ty zmatky děláš naschvál?

PUK Nemůžu za to, věř mi, králi duchů,

řeklš mi přece, toho pravého

že poznám podle aténského šatu.

350

Já jsem se věrně řídil tvými slovy,
oči jsem potřel zřejmě Lysandrovi.

Maličko se to zvirtlo - no, tím líp,

kdy se nám povede tak skvělý vtip.

55 OBERON Ti dva se brzo vrhnou na sebe,

355

utíkej, Puku, prostři na nebe

mlhu tak černou jako Acheron,

ať hvězdné nebe zahalí se tmou,

a oba žárlivci, ti kohouti,

ve tmě ať ztratí se, ať zabloudí.

345. *Tos ... poplet:* změna rýmovaného verše do blankversu podtrhuje změnu mluvčích i tónu řeči, ale rýmovaný verš opět začíná na řádce 350 (WELLS 1967, s. 149). Střídání rýmovaného verše a blankversu jemně odstiňuje promluvy *Snu*. 356. *Acheron:* jedna ze čtyř řek podsvětí černá jako peklo.

[203]

Lysandrův hlas pak napodobit zkus,
ať vzteká se a zuří Demetrius,
jak on pak Lysandrovi ozveš se,
za nos je pěkně povod po lese.

Až spánek jako smrt jim víčka sklízí
a pohladí je křídlem netopýřím,
do očí kápni Lysandrovi pak
výtažek z byliny, co hojí zrak
a vyžene z něj všechen klam a čáry,
a oči uvidí, jak vídávaly.

365

Až tihle čtyři otevřou zas oči,
pak všechny směšné hádky dnešní noci
jim připadnou jak nesmyslný sen
a svorně spolu půjdou do Atén.

370

Tak běž, no do toho - já zatím
z královny toho chlapce vymámím.
Obludných představ zbavím jejich oči
a všechno potom zase smírem skončí.

375

PUK Stihnem to, pane, když si pospíšíš,
vždyť draci noci spěchají už pryč,
jitřenka, zvěstující svítání,
do hrobu bludné duchy zahání.

380

Duše všech zavržených se teď vrací
na křižovatky, kde sebevrazi
obcují s červy - duše ztracené
svůj hřích tak skrývají před světlem dne.
Že samy chtěly světlu sbohem dát,
s nocí teď musí věčně obcovat.

385

377. *a všechno ... skončí*: tento verš poprvé předznamenává šťastný [205]
komediální konec *Snu*. 382.-387. *Duše ... obcovat*: sebevrazi byli
pohřbíváni na křižovatkách a jejich duchové se před ránem
vraceli do hrobů, světlo dne patří jen duchům těch, jimž se
dostalo křesťanského pohřbu. Podobný osud měli nepohřbení
utopenci. Pukova promluva je jedním z četných stínů smrti
Shakespearovy komedie.

OBERON Duchové jsme též, jiného však druhu.

[III.2]

S jitřenkou vždycky rád si pošpásuju,
když jako lovec chodím po mlází,
až do chvíle, kdy slunce vychází
nad zelenou, šírou mořskou plání -
zlatými plameny pak rozžhává ji.
Přesto běž, rychle do toho se dej,
ať stihnem vše, než přijde bílý den.

390

395

Odejde.

PUK Sem a tam, však já jim dám,
proženu je sem a tam,
pán a nepán, já jim dám,
tohle umím, tím jsem znám.
Á, jednoho tu mám!

400

Vystoupí Lysandr.

LYSANDR Frajere, kde jsi, zapíchnout tě chci!

PUK Do toho, lotře, je mi velkou ctí.

LYSANDR Hned budu u tebe!

PUK Tak mě následuj
na rovné místo!

Odejde Lysandr.

Vystoupí Demetrius.

DEMETRIUS Lysandře, hej! Stůj!

Utíká, zbabělec, jak se mě bojí!

405

Ozvi se! Kde vězíš? Snad někde v křoví?

PUK (z jiného místa) Chlubíš se hvězdám, křičíš do křoví,
tvé činy kulhají však za slovy.
Vzít na tě meč, to čest mi nedovolí,

[207]

musím tě, chlapče, nejspíš spráskat holí!

DEMETRIUS (*z jiného místa*)

Kdepak jsi? Už se těším, už se chystám!

PUK (*z jiného místa*)

Pojď za svým hlasem. Máme tu víc místa!

Odejdou.

Vystoupí Lysandr.

LYSANDR Pořád mě volá, pořád utíká,
vodit mě za nos ať si nezvyká,
ten převít zřejmě rychlejší má nohy,
uštvať se můžu, jeho nedohoním.
Potmě jen padám, už je toho moc,
tady si lehnu.

415

Lehne si.

V klidu přečkám noc.

Jak přijde den, tak ho hned vyhledám,
ty jeho žerty mu pak spočítám.

420

Usne.

Vystoupí Puk a Demetrius.

PUK (*z jiného místa*) Ho, ho, ho, kdepak tě mám, poseroutko!

DEMETRIUS Kdo že to utíká, ty směšná loutko?

Jak tajtrdlík tu pořád jenom skáčeš,
postavit se mi ale nedokážeš.

Kde tě mám, kdepak?

PUK (*z jiného místa*) Tady, přece, tady!

425

DEMETRIUS Pomoci není, komu není rady!

Schytáš to ode mne, až bude den,

422. Ho, ho, ho: tradiční zvolání, jímž se ohlašoval Puk neboli
Vtipálek Robin.

[209]

ted' mi dej pokoj, jsem už unaven,
lehnu si tady na studenou zem.

[III.2]

Lehne si.

A tebe najdu si hned s rozbřeskem.

430

Usne.

Vystoupí Helena.

HELENA Úmorná noci, dlouhá a plouživá,
svůj smutný krok proč trochu nezrychlíš,
úsměv úsvitu ať útěchu mi dá,
od těch, co trápí mne, chci už být pryč.
Chci spát – to od smutku vždy pomáhá,
na chvíli zbavím se teď svého já.

435

Lehne si a spí.

PUK Tři už máme, jedna schází,
pořád mi to nevychází.
Tady jde, a jak se plouží,
jak jí Amor duši souží,
to si ženská nezaslouží.

440

Vystoupí Hermie.

HERMIE Jak uondaná jsem, jak urousaná,
všude mě píchá, všechno jenom bolí,
dál nemůžu už plahočit se sama,
už se mi pletou unavené nohy.
Musím se tady v trávě uložit.

445

Lehne si.

Bože, chraň Lysandra! On se chce bít!

Usne.

429. *lehnu si tady na studenou zem*: milenci jeden po druhém usínají (o usínání viz s. 45–46) a každý z nich pronese před usnutím kratší rýmovanou řeč. Rým zde zvýrazňuje jevištní akci a zesiluje dojem vyčerpání. 437.–441. *Tři ... nezaslouží*: Pukova promluva má jiné metrum (osmislabičný trochej) a odlišuje se od řeči milenců.

[211]

Puk

[III.2]

Na zemi
pěkně spi,
oči ti
pročistí
lektvar léčivý.

Nakape Lysandrovi šťávu do očí.

Až vstaneš,
zaplaneš
touhou dravou
pro tu pravou,

455

pro tu lásku svoji starou.

Poznáš tak, co každý ví,
příslloví to napoví:
každý má mít tu svoji.

460

Honza Mařku,
Mařka, jářku,
zase Honzu - každá toho svého -
a konec nářků.

Odejde.

448.-463. *Na zemi ... konec nářků:* Pukova závěrečná promluva se [213]
pohybuje mezi recitací a zpěvem a má ráz magického
zaklínadla. Svou bohatě modulovanou rytmiizací vytváří finále
nejen III. dějství, ale také celého jednoho dějového pásma hry.
463. *každá toho svého:* anglické „mare“ znamenalo v tomto
příslloví „ženu“. Prudké vybočení z rytmu a metra v posledním
Pukově verši má významný jevištní účín: po složitých
metrických a rýmovaných promluvách má (v ironickém
kontrastu) poslední slovo obyčejná próza.

*Vystoupí Titanie, královna víl, Klubko s oslí hlavou a elfové:
Hrášek, Pavučinka, Prášek a Hořčička.*

[IV.1]

TITANIE (*Klubkovi*)

Ted' si tě do květin tu posadím,
tvářinky polaskám, drž, miláčku,
hlavinku růžemi ti přizdobím,
ušíčka zulíbám, drž, ušáčku.

KLUBKO Kde je Hrášek?

5

Hrášek K službám, pane.

KLUBKO Podrbat, prosím, Hrášku. Kdepak je můjsiňór
Pavučinka?

PAVUČINKA K službám pane.

KLUBKO Můjsiňóre Pavučinko, nachystejte zbraně a po- 10
lapte mi jednoho tlustýho čmeláka s rudým zadeč-
kem, co sedí nahoře na bodláku, a račte mi, můj milý
můjsiňóre, přinést váček s medem. Ale nestrhněte se
přitom, můjsiňóre, a hleďte, ať se vám ten váček ne-
protrhne. Přišlo by mi líto, kdybyste se kvůli mne za- 15
medil, siňóre. (*Odejde Pavučinka.*) Kde je můjlord Hoř-
čička?

HOŘČIČKA K službám, pane.

KLUBKO Dejte mi packu, můj milej tvůjlorde. A prosím
bez pukrlat, můjsiňóre!

20

HOŘČIČKA Vaše přání, pane?

KLUBKO Pomůžete tady kavalírovi Pavučinkovi s drbá-
ním. Asi musím k holiči, můjlorde, neboť se mi zdá,
že jsem se nádherně ochlupatil v obličeji. Jsem hroz-

IV. 1. V předchozí scéně všichni milenci usnuli, aniž by o sobě
navzájem věděli, ale protože mají omámený zrak, mohou ležet
velmi blízko sebe (FOAKES, s. 104). Zůstávají na očích diváků,
zatímco část jeviště patří Titanii a Klubkovi.

[215]

ně cimprlich, jak mě zalechtá chlup, musím se hned [IV.1]
drbat!

TITANIE Libo-li hudbu, ušáčku ty můj?

KLUBKO Mám silně vyvinutej sluch, myslím hudební.
Zahrajte mi na kleště a na kosti.

(Hraje venkovská hudba.)

TITANIE Co takhle něco pojíst, moje lásko?

30

KLUBKO Více píce by bodlo. Sušeným ovsem bych ovšem
nepohrd. Taký bych si dal trošku sena, nad dobrý,
sladký seno není.

TITANIE Jedna má chrabrá víla nakrade
veverce ořechy a dá ti je.

35

KLUBKO Dal bych si radši trochu suchýho hrachu. Ale
ted' ať mě nikdo neruší. Jde na mě spánek, taková moje
přirozená expozice.

TITANIE Miláčku, spi, já si tě obejmů.

Pryč, elfi, víly! Ať nás nikdo neruší!

40

Odejdou elfové a víly.

Jak svlačec po tobě se budu pnout,
po tobě plazit budu se jak břečtan
po zdrsnělých prstech kůry jilmové.
Já tě snad kousnu, já tě láskou sním.

Usnou.

Vystoupí Oberon a Puk.

OBERON Idylka k pohledání, vidíš, Puku?

45

To její uslintané milkování

už může ve mně vzbudit jenom soucit.

Před chvilkou potkal jsem ji za lesem -

29. Zahrajte ... na kosti: venkovské hudební nástroje. Na kleště se [217]
„hrálo“ kusem železa, dvě ploché kosti se držely dvěma prsty
a rytmizovaně se jimi klapalo (jako kastanětami). Ve foliovém
vydání je na tomto místě jevištní poznámka „Zazní venkovská
hudba“ (FINMAN, s. 175). Režiséři *Snu* (včetně Granvilla Barkera)
hudbu na tomto místě obvykle pokládají za rušivou (WELLS 1967,
s. 151).

pro toho pitomce, fuj, odporného,
sbírala právě svěží vonná kvítka
a vplétala je do těch jeho chlupů.
Rosa, jež třpytně skví se na poupatech
jak zaoblené perly orientu,
řinula se všem těm kytkám z očí
jak slzy ukrutného ponížení.

55

Zpražil jsem ji a zkřísнул za to tak,
že prosila mne, ať už toho nechám.
Pak jsem ji zmáčk a toho chlapce chtěl,
a ona ihned přikázala vílám,
ať doručí ho ke mně do loubí.

60

Mám, co jsem chtěl, a míním napravit
tu její strašnou, hrůznou vadu zraku.

Ty zatím, Puku, oslí hlavy zbav
tohoto křupanského milovníka.

65

A až se vzbudí spolu s ostatními,
ať navrátí se s nimi do atén

a všechny příhody té dnešní noci
má za blouznění, za mučivý sen.

Nejdřív však zbavím kouzla královnu.

Nakape štávu Titanii na víčka.

Buď teď tím, čím bývalas

70

a viz to, co vídalas,

cudné poupě Dianino

Amorův květ zmůže snadno.

Probud' se, Titanie, vstaň, a honem!

TITANIE (*Probudí se.*) Jaký sen jsem to měla, Oberone!

75

72. *cudné poupě Dianino*: bylina, kterou Oberon zmiňuje
v II. 1. 184.

[219]

Zdálo se mi, že miluju... no, osla.

OBERON Tvůj milý leží zde.

TITANIE Jak se sem dostal?

Už pouhý pohled na něj se mi hnusí.

OBERON Bud' tiše. Puk mu oslí hlavu sundá.

A ať těm pěti zkolébá teď hudba

smysly do spánku hlubšího než smrt.

TITANIE Hrej, hudbo, hrej a hled' je zkolébat.

(*Tiše hraje hudba.*)

PUK (*Sundává Klubkovi oslí hlavu.*)

Až vzbudíš se, ať máš svůj hloupý zrak.

OBERON Hrej, hudbo, hrej.

(*Hudba se změní.*)

Ty pojd', má milá, sem,
jak kolébku těm spáčům zhoupnem zem.

(*Oberon a Titanie tancují.*)

Ta naše hádka skončila se smírem,

což zítra v noci řádně oslavíme,

tancovat budem v domě vévodově,

vše dobré popřejeme mu - i sobě,

k radosti jeho tu svou přidáme,

dva další páry slavně sezdáme.

PUK Králi elfů, máme spěch,
skřivánčí už slyším zpěv.

OBERON Královno má, přišel čas,

za nocí se vydat zas.

Obletíme zeměkouli,

než se měsíc z nebe skoulí.

78. *Už pouhý ... se mi hnusí*: prudký kontrast k IV. 1. 44. V hlasu Titanie je spíš nechápavý a štítivý chlad než hrůzné zděšení.

79. *Bud' tiše*: Oberon nechce, aby se milenci (a Klubko) předčasně probudili. 85.-86. *Oberon a Titanie tancují*: tanec má ve *Snu* významotvornou funkci, v této chvíli naznačuje novou harmonii ve vztahu Oberona a Titanie.

80

90

95

[221]

TITANIE Ruku mi, můj pane, dej,
po cestě mi vyprávěj,
jak se to jen mohlo stát,
že jsem mohla s lidmi spát.

[IV.1]

100

*Odejdou Oberon, Titanie a Puk. Spící milenci leží bez hnutí.
Ozve se zvuk lesních rohů. Vystoupí Theseus s Egeem,
Hippolytou a družinou.*

THESEUS Ať přivede mi někdo hajného!

Májové obřady jsou u konce,
a protože se blíží úsvit dne,
má paní poslechně si koncert psů.
V západním údolí je vypustte.
Tak jděte už! A hajného chci hned.

105

Odejde pobočník.

Z vrcholu kopce poslechnem si teď,
jak melodická vřava našich psů
a chrtů násobí se ozvěnou.

110

HIPPOLYTA S Kadmem a Herkulem jsem kdysi byla,
když v krétském lese štváli medvěda
spartskými psy. Jak harmonický hlahol!
Les, nebe, vody, zkrátka celý kraj,
jediným chórem rozezvučel se.
Tak libozvučný řev, tak ryčný souzvuk
snad ještě nikdy nikdo neslyšel.

115

THESEUS Mí psi jsou také ze spartského chovu,
tlamatí, plaví, uši převislé
ráchají v rose. Křivonozí jsou
a samý lalok. Rychlost nemají,

120

105. *koncert psů*: hudební obraz vážící se k celkové hudebnosti *Snu* zároveň reflektuje alžbětinský smysl pro „lahodný hlahol“ psů, který popisuje např. Gervase Markham v knize *Venkovská šlechta* (Country Gentlemen, 1615, viz FOAKES, s. 109). Hudební harmonie je základním strukturálním principem *Snu* a „koncert psů“, zdánlivě nepodstatný a dobově vymezený, je součástí významového koncertu Shakespearovy hry. 116. *Tak libozvučný ... souzvuk*: tento paradox kopíruje pohyb *Snu* od disharmonie k harmonii. 118. *ze spartského chovu*: spartští psi byli pověstní svými přednostmi.

[223]

jak zvonkohra však zní ten jejich štěkot.

Žádný křik honců, žádné lesní rohy,

které kdy zněly na Krétě či Spartě

či v Thesálii, se jim nerovnej.

Uslyšíš sama. Kdo to tady leží?

125

EGEUS Ta dívka je má dcera Hermie,

zde leží Lysandr a tenhle zase

je Demetrius. Helena spí tady.

Sám bůh ví, co je svedlo dohromady.

130

THESEUS Snad přivstali si, aby společně

slavili máj. Pak o tom našem přání

zvěděli, našich oslav účastnit

se chtěli. Neměla nám, Egee,

tvá dcera sdělit dnes své rozhodnutí?

135

EGEUS Ano, pane.

THESEUS Ať honci probudí je troubením.

(Odejde pobočník.)

(Pokřik: „Zatrubte na rohy!“ Milenci se probudí.

Zazní rohy. Všichni prudce vstanou.)

Dobrejtro!! Svatý Valentin už minul

a ptáčekové se teprv párkují?

LYSANDR Odpustte, Milosti.

Milenci pokleknou.

THESEUS

Teď vstaňte všichni.

140

Milenci povstanou.

(Demetriovi a Lysandrovi) Soupeři v lásce byli jste vy dva.

Jak vysvětlit si mám tu náhlou shodu?

Žárlivost náhle nezná nenávist

132. *slavili máj*: viz I. 1. 167. Milenci samozřejmě nepřišli do lesa, [225] aby slavili máj, ale aby utekli před aténským zákonem. 142. *Jak vysvětlit ... shodu*: Shoda je skutečně poněkud náhlá, milenci se ke svému poznání neprotrpěli, získali je kouzelným trikem.

a vedle soka klidně lehne si?

LYSANDR Odpovím velmi zmateně, můj pane,

a napůl ze sna. Nevím, přiznám se,

jak octl jsem se tady, jenom matně...

jenom se domnívám - chci mluvit pravdu -

už vzpomínám si, ano, tak to bylo:

To já jsem přived Hermii až sem,

150

společně z Atén uprchnout jsme chtěli,

a uniknout tak tamním zákonům -

EGEUS (*Theseovi*) Tak dost, už dost! Už slyšeli jsme dost!

Ať postihne ho zákonitý trest!

Zachtělo se jim utéct, slyšíš to,

155

no slyšíš, Demetrie? Mne i tebe

by s chutí okradli, no ano, s chutí,

o ženu tebe a mne o můj souhlas!

DEMETRIUS (*Theseovi*)

Helena, pane, prozradila mi

že tajně chtěli skrýt se tady v lese.

160

Bez sebe vzteky šel jsem za nimi

a Helena zas, z lásky ke mně, za mnou.

Jak se to mohlo stát, sám věru nevím,

však najednou má láska k Hermii

roztála jako sníh a teď se mi jeví

165

jak bezcenná a hloupá hračka,

na které může někdo lpět jen v dětství.

Celé mé srdce patří Heleně,

jen pro ni, pro Helenu, oči mám.

S Helenou zasnoubený byl jsem dřív,

170

154. Ať ... trest: viz I. 1. 45. Egeus se naposledy snaží uplatnit moc aténského zákona.

než Hermii jsem prvně uviděl.
 Jak chorého mne stihlo nechutenství,
 teď se mi vrací přirozená chuť:
 mám ji rád, toužím po ní, chci s ní žít
 a do smrti jí věrný hodlám být.

175

THESEUS Jak šťastně našli jste se, milenci,
 a brzo povíte nám o všem víc.

Tvou vůli, Egee, teď pozměním:

ať tyhlety dva milenecké páry

společně s námi svatbu oslaví!

180

A protože už pokročil nám den,

odložme radši chystaný náš hon.

Do Atén rychle pojdte všichni s námi,

hodovat a hned trojí svatbu slavit!

Pojď, Hippolyto.

185

Odejde Theseus s Hippolytou, Egeem a celou družinou.

DEMETRIUS Mně všechno splývá, vše je neskutečné
 jak hory, které nerozeznáš od mraků.

HERMIE Nemohu nějak oči zaostřit,
 vše se mi zdvojuje.

HELENA Mně zrovna tak.

Jak nalezený šperk mi připadá

můj Demetrius. Je, či není můj?

190

DEMETRIUS Jak víte, že jsme ze sna procitli?

Mně všechno připadá jen jako sen.

Byl tu náš vévoda? A zval nás k sobě?

HERMIE Byl. I můj otec.

178. *Tvou vůli ... pozměním*: viz I. 1. 120-121. Theseus až zde definitivně stvrzuje komediální ráz děje. 184. *trojí svatbu slavit*:

[229]

oznámením trojí svatby končí hlavní dějové pásmo *Snu*.

Theseova slova lze pokládat za první konec hry. 186. *Mně všechno splývá*: o probouzení a dvojím vidění viz s. 42 a 45-46.

HELENA

Hippolyta též.

[IV.1]

LYSANDR A řek, že máme jít s ním do chrámu.

DEMETRIUS Tak zřejmě bdíme. Vzhůru do Atén.

At cestou každý vypráví svůj sen.

Milenci odejdou.

Klubko se probudí.

KLUBKO Až přijde moje narážka „Ó, zářný Pyrame“, křik-
něte a já se do toho dám. Petře Pořízil! Píšťalo! Hubič- 200
ko! Střízlíku! Sakra. Klidně si odejdou a nechaj mě tu
spát. Měl jsem vám moc zvláštní vidění. Zdálo se mi
něco, nad čím zůstává rozum stát. Jen osel by takovej
sen chtěl vyprávět. zdálo se mi, že jsem byl - ne, to 205
nemá cenu. Zdálo se mi, že jsem měl - jen blázen by
říkal, co se mu vlastně zdálo. Lidský oko neslyšelo,
lidský ucho nevidělo, lidská ruka neochutnala, lidskej
jazyk nepochopil, lidský srdce neřeklo, co se mi vlast-
ně zdálo. Poříz o tom musí složit baladu. Bude se jme- 210
novat Klubkův sen, protože takovej sen nikdo neroz-
motá. Zazpívám ji na konci hry před vévodou, a aby
to bylo ještě defektnější, zazpívám ji až po své vlastní
smrti.

Odejde.

207.-210. *Lidský oko neslyšelo ... zdálo:* viz První list Korintským, [231]
2:9. Klubkova slova patří do sémantického okruhu převráceného
světa (II. 1. 81-117 aj.) a souvisí s Klubkovým sklonem převracet
podobu slov.

Vystoupí Poříz, Pištala, Hubička a Strážlík.

[IV.2]

POŘÍZ Poslali jste ke Klubkovým? Jestlipak se už vrátil domů?

STRÁŽLÍK Jak by se zem po něm slehla. Nepochybně je očarovanej.

PIŠTALA Jestli nepřijde, je po hře. Bez něho to přece ne- 5
svedem.

POŘÍZ Vyloučená věc. Druhýho takovýho Pyrama v ce-
lejch Aténách nenajdete.

PIŠTALA To ne. Klubko má na to hlavu. Žádnej aténskej 10
řemeslník se mu nevyrovná.

POŘÍZ A tu jeho postavu taky nikdo nemá. A hlas má
přimo impotento, impotentní.

PIŠTALA Impozantní, ne? Impotentní je, s prominutím,
sprostý slovo.

Vystoupí truhlář Fortel.

FORTEl Páni mistři. Vévoda se vrací z chrámu a s ním dva 15
nebo tři vznešené párky, který se tam taky daly dohro-
mady. Kdybysme bejvali sehráli tu hru, moc bysme si
polepšili.

PIŠTALA Náš milej Klubko právě přišel o penzi - šesták 20
denně moh pobírat až do nejdelší smrti. Krk na to
dám, že by mu vévoda dal za Pyrama přinejmenším
šesták. A že by si ho přítel Klubko zasloužil. Za Pyra-
ma šesták denně, nebo nic.

Vystoupí Klubko.

KLUBKO Tak kde vězíte, chlapci. Kde vás mám, kama- 25
rádi?

IV. 2. Děj se přemísťuje z lesa do Atén.

[233]

19.-20. šesták denně: v alžbětinské době docela slušný peníz.

Poříz Klubko, sláva! Máme kliku.

[IV.2]

KLUBKO Pánové, mohl bych vám povídat zázraky. Ale teď se neptejte, protože kdybych vám to řekl, nebyl bych pořádněj Atěňan. Řeknu vám všechno pěkně po pořádku.

30

Poříz Tak spustě!

KLUBKO Teď ze mě nedostanete ani slovo: jenom vám povím, že vévoda právě doobědval. Sbalte si fidlátka, kostýmy, provázky na fousy, tkaničky do bot, a honem od paláce. A mrkněte se každěj na svou roli, protože, zkrátka a dobře, budeme hrát. Thisba ať si vezme čistý prádlo a lev ať si nestříhá nehty, přišel by o drápy. A páni herci, žádná cibule a žádnéj česnek, neboť slova nám z huby musej přímo vonět. Už je slyším, jak si libujou tu naši komedii. Končím, jde se, jde se!

35

40

Odejdou.

34. *tkaničky do bot*: anglické slovo „pumps“ označovalo lehké střevíce či cvičky používané obvykle v maskách a komedích. Tragédie se hrály v pantoflích. Nevhodnost obuvi zvyšovala komický efekt „krutěkrvavé“ hry o Pyramovi a Thisbě (FOAKES, s. 115).

[235]

Vystoupí Theseus, Hippolyta, Egeus a družina.

[V.1]

HIPPOLYTA Příběh těch milenců je nevšední.

THESEUS Víc nevšední než pravdivý. Ty staré
báchorky o vilách mne nepřesvědčí.

Vždyť milenci a blázni jenom třestí

a ve své obraznosti vidí víc,

5

než chladný rozum může pochopit.

Blázni a milenci a básníci

žijí jen ze své představivosti.

Blázen vždy vidí ďáblů víc, než peklo

obsáhne. Milenec je taky blázen:

10

v cikánce vidí krásu Heleninu.

Básníkův zrak zas extaticky těká

ze země na nebe a z nebe na zem,

a jako představivost plodí v mysli

neznámé tvary, básníkovo pero

15

dokáže vytvarovat vzdušná nic

a dá jim tělo, příbytek i jméno.

Vznícená obraznost zná spoustu triků:

když se jí zachce trocha radosti,

pro radost hned si důvod vymyslí,

20

když noční tma nám strachy dýchat nedá,

jak snadno keř zas máme za medvěda!

HIPPOLYTA Ten příběh sám a každý detail v něm,

i proměny, jež dosvědčují všichni,

to není jenom pustá fantazie.

25

Pořád víc mi to nějak dává smysl,

byť nevšední se zdá, a výjimečný.

V. 1. Děj se vrací zpátky do aténskeho paláce jako na začátku hry. [237]

Ve foliovém vydání vystupuje místo Filostrata Egeus. 2.-22. Víc

nevšední ... za medvěda: jeden ze stěžejních monologů hry,

komentář o něm viz s. 42-44.

Vystoupí milenci: *Lysandr, Demetrius, Hermie a Helena.*

[V.1]

THESEUS Tady je máme - samý smích a štěstí.

Jen radost, přátelé, a věčnou svěžest
přeju vám.

LYSANDR Radost provázej též vás -
každý váš krok i tabuli a lože.

30

THESEUS Jaképak tance, hry a představení
teď zkrátí nám tři dlouhé hodiny,
než povečeříme a půjdeme spát.

Kde je náš osvědčený mistr zábav?

35

Jaképak radosti nás čekají,
jaká hra zmírní mučivý ten čas?

Kdepak je Egeus?

EGEUS K službám, pane.

THESEUS Jakoupak zábavu jsi uchystal?

Bude bál? Hudba? Čímpak popoženem
líný čas, když ne pěknou zábavou?

40

EGEUS (*Podává Lysandrovi list.*)

Mám s sebou soupis připravených čísel.

Račte si, pane, vybrat. Čímpak začnem?

LYSANDR (*Čte.*) „O bitvě s Kentaury, což v doprovodu
harfy nám přednese, ehm, Eunuch z Atén.“

45

THESEUS Tak tohle ne! Už dost jsem vyprávěl
své lásce o strýčkovi Herkulovi.

LYSANDR (*Čte.*) „Jak zpité Bakchantky tak řádily,
až pěvce Orfeia nám rozsápaly.“

THESEUS Dost obehnaný kus. To jsem už viděl,
když jsem se vrátil z Théb - a vítězně!

50

35. *mistr zábav*: úřad mistra zábav zastával za Alžběty Sir Edmund Tilney, který podobně jako Filostrates vybíral hry a byl přítomen zkouškám. 44.-57. „*O bitvě s Kentaury ... převeselá tragédie*“: všechny příběhy z Filostratovy nabídky jsou v Ovidiových *Proměnách*.

[239]

LYSANDR (Čte.)

[V.1]

„Devatero múz, any slzy roní
nad smutným osudem vši vzdělanosti.“

THESEUS Až příliš kritické a aktuální!

Satira k svatbě nehodí se přece.

55

LYSANDR (Čte.) „Rozvláčně stručná hra o Pyramovi
a Thisbě, převeselá tragédie.“

THESEUS Veselá tragédie? Stručná, ale
rozvláčná? To si přece protiřečí.

Jak vysvětlit si mám ty rozpory?

60

EGEUS Ta hra má, pane, asi deset slov.

Je to ten nejstručnější kus, co znám.

Těch deset slov je v ní však jaksi navíc.

Takže je rozvláčná. Snad žádné slovo

a žádný herec na místě v ní není.

65

Tragická, pane, je - a převelice,

neb Pyramus v ní sejde vlastní rukou.

Při zkoušce, pane, proč to nepřiznat,

mně z očí tekly slzy. Záchvat smíchu

nezplodil nikdy větší proudy slz.

70

THESEUS Kdo tu hru hraje?

EGEUS Pár řemeslníků - jsou všichni z Atén.

A nejsou zvyklí pracovat moc hlavou.

Ted' trýzní tu svou necvičenou paměť,

prý vaší svatbě, pane, na počest.

75

THESEUS Tuhle chci vidět.

EGEUS

Pane, jen to ne!

Ta hra se vůbec pro vás nehodí.

52.-55. „Devatero múz ... *nehodí se přece*: básníci a učenci byli
odjakživa chudí a stížnosti na úpadek vzdělanosti a umění byly
v renesanční Anglii stejně běžné jako dnes. Možná jde
o dobovou narážku na Roberta Greena, který v roce 1592 zemřel
v chudobě (FOAKES, s. 118).

[241]

Slyšel jsem ji už celou, není v ní nic -
jen upachtěná, křečovitá snaha
zavděčit se vám, pokud tohle snad
shledáte zábavným -

[V.1]

80

THESEUS Tu hru chci vidět.
Co z prosté oddanosti pochází,
nemůže přece vyznít nepatříčně.
Ať vejdou. Posadte se, prosím, dámy.

Odejde Egeus.

HIPPOLYTA Chudáci! Nechci vidět, jak se štvou,
jak strhají se samou horlivostí.

85

THESEUS Nic takového taky neuvidíš.

HIPPOLYTA Slyšels, že vůbec neumějí hrát.

THESEUS Tím víc to přece musíme hrát my.

Když s něčím nehnou, nehnem ani brvou.

90

Za jejich snahu poděkujem jim,

za dobrou vůli, když ne za výkon.

Ať přijdu, kam chci, všude si hned pro mne
pečlivě připraví jen dlouhé projevy.

Těch vzácných mužů, co jsem viděl blednout,

95

klepat se trémou, koktat, zadržávat

uprostřed vět, až samým rozčilením

vypadla jim ta nacvičená slova

a neřekli mi nic. Má milá, věř mi,

to zmatené a rozpačité ticho

100

vítalo mě vždy mnohem výmluvněji

než sebejistá, hbitá výřečnost

snaživých, přehorlivých pochlebníků.

85. *Nechci ... štvou*: Hippolyta projevuje méně porozumění pro
ochotníky než Theseus, přestože Theseův monolog
a Hippolytina replika na začátku pátého dějství svědčily o opaku
(o Hippolytě viz s. 60-62). 95. *Těch ... blednout*: podobně
přítomnost královny Alžběty působila trému vzácným mužům
(BROOKS, s. LXVI-LXVII).

[243]

Láska se nejlíp mlčky projeví,
nač jsou jí fráze, nač jsou jí projevy?

Vystoupí Egeus.

EGEUS Prolog je připraven, můj vzácný pane.

THESEUS Necht' vstoupí.

Zazní trubky.

Vystoupí Poříz jako Prolog.

PORÍZ (*jako Prolog*) Přišli jsme, vážení, vás urazit.

Však nechcem, abyste si pomysleli,

že dobrý úmysly jen můžem mít.

110

Tak zahrajem vám. A to je to celý.

Přišli jsme, prosím, tropit si z vás smích.

Však nechcem, abyste se smáli vy.

To je náš cíl: působit vám soužení.

Už vůbcc nechceme vás pobavit.

115

*Teď herci přicházejí, dobře poslouchajte
a starým známým věcem ucho dejte.*

THESEUS Tečka sem, tečka tam, to není puntičkář.

LYSANDR Neumí zastavit, jak nevyčválaný hřebeček.

Z čehož plyne, že nestačí mluvit jen tak a

120

že dobře mluvit taky není jen tak.

HIPPOLYTA Spustil mluvidla, jako když dítě spustí na
flétnu. Píská a píská, ale zahrát neumí.

THESEUS Co chcete, vázaná řeč. Vázal a vázal, až se
mu zauzlovala. Kdo je na radě teď?

125

Vystoupí trubač a za ním Klubko jako Pyramus,

Píšťala jako Thisba, Hubička jako Zed',

107. *Vystoupí Poříz jako Prolog:* Prolog vystupoval na
alžbětinském jevišti obvykle v černém plášti. 118. *Tečka sem,*
tečka tam: o komentářích Thesea, Hippolyty, Lysandra
a Demetria viz s. 61-62 a 56-57.

[245]

*Strážník jako Měsíční svit a Fortel jako Lev.
Jsou připraveni hrát hru.*

[V.1]

POŘÍZ (jako Prolog)

Jestli se naši hře snad podivíte,
divte se klidně dál, vše vyjasní se.
Toto jest Pyramus, jak snad už víte,
zde Thisba, spanilá to milovnice.
Tenhle pán, co ho hrubá malta przní,
je zdí, co mezi milencema stojí,
jenže v tý zdi zde zeje díra, skrz ni
Pyramus mluví k velký lásce svojí.
Ten s lucernou a psem a otýpkou
měsíční svit vám figurovat bude,
ti dva si totiž na námluvy jdou
k Ninově hrobu, když je vidět všude.
Tohle zlý zvíře - nazývá se Lev,
Thisbu, jež k hrobu dorazila dřív,
strašlivým řevem strašně vystraší.
Pryč kvačí Thisba, ztratí pláště kus,
krvavou tlamou požmoulá ho Lev.
„Kdo sežral mou lásku,“ zvolá Pyramus,
krvavej cár má za Thisbinu krev,
a hned si hrouží hrot, hr, hroznej hrot
do holý horoucí, hr, hrudi. „Ouha!“
zalká pak Thisba, „přijde mi teď vhod
ten hrot, co Pyramovi z prsou čouhá,“
a píchne se též. Zbytek řeknou hned
Lev, Měsíční Svit, Milenci a Zed'

130

135

140

145

150

128. *Toto jest Pyramus*: srov. OVIDIUS, s. 106–110. Viz také Geoffrey [247] Chaucer, *Legenda o dobrých ženách*.

Odejdou řemeslníci, zůstane pouze Hubička jako Zed.

[V.1]

THESEUS Jsem zvědav, zda Lev proneše řeč.

DEMETRIUS Proč by lev nedokázal to, co dokáže
každý osel.

HUBIČKA (*jako Zed*) Tak nějak vyšlo to, že já mám teď -

Hubička jméno mé - vám zahrát zed'. 155

Tak představte si zed' a v ní zas díru,

šterbinu, skulinu či třeba škvíru,

skrz kterou Pyramus už mnohokrát

šeptával Thisbě, že ji má moc rád.

Tahleta malta, tenhle kámen značí, 160

že jsem ta zed', snad vám to, páni, stačí,

a tohle, vážení, je ona díra,

šterbina, skulina či třeba škvíra.

THESEUS Slyšeli jste už někdy výmluvnější maltu?

DEMETRIUS Je to ta nejupovídanější zed', jakou jsem kdy 165
slyšel.

THESEUS Pyramus se blíží ke Zdi. Prosím, klid!

Vystoupí Klubko jako Pyramus.

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Ó, noci chmurná, noci tak... tak černá,

ty, která jsi, když není den, ó noci,

kam poděla se moje láska věrná,

není mi, běda, není pomoci. 170

Ó ty zdi, zdi spanilá, zdi krásná,

co mezi domy našich otců stojíš,

ó ty má zdi, zdi spanilá, zdi krásná,

ukaz mi skulinu, chci kouknout se již. 175

[249]

Zed' naznačí díru.

[V.1]

Díky zdi, hodná zdi, dík za ten otvor!
Však Thisbu nevidím! Kde může být?
Mizerná zdi! Ty potvoro všech potvor!
Klnu ti, klnu! Tak mě napálit!

THESEUS Jestli má ta zed' trochu citu v těle, tak si tohle 180
nemůže dát líbit.

KLUBKO (*Theseovi*) Ne, pane, Zed' musí bejt zticha. „Tak 85
mě napálit!“ je narážka pro Thisbu. Ted' má vejít a já
na ni budu koukat skrz tu díru. Bude to na chlup tak,
jak říkám, uvidíte. 185

Vystoupí Pištala jako Thisba.

Tady je Thisba.

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Ó zdi, můj nářek a mé trápení
vidélas - stálas mezi ním a mnou,
mé rudé rety líbaly tvé kameny,
většinou bez malty a někdy s maltou. 190

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Vidím hlas, honem, kdepak je ta díra,
svou Thisbu za zdí spatřím nakonec.
Thisbo?

PIŠTALA (*jako Thisba*) Má láska, tuším, se už škvírou dívá.

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Tot' správná tucha - jsem tvůj milenec. 195
Na konec světa půjdu za tebou.

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Do smrti nejdelší chci být jen tvou.

189. *mé rudé rety ... kameny*: anglické slovo „stones“ znamenalo také „varlata“. Ani kvartové, ani foliové vydání neobsahuje jevištní poznámku, že Zed' naznačí díru prsty. Tuto retušující poznámku zavedl až Edward Capell ve vydání z roku 1767 a od té doby ji opakují všechny edice. Shakespearův hrubší sexuální humor bavil stejně prosté lidi z přizemí („groundlings“) jako aristokratické diváky na galerii.

[251]

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Jak Romeo svou Julii chci tě mít rád.

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Jak Julie Romeovi chci se ti dát.

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Polib mě, prosím, tolik po tom prahnu.

200

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Líbám jen škvíru, na rty nedosáhnu.

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Počkáš-li na mne u Ninova hrobu?

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Živá či mrtvá poslechnu tvá slova.

Odejde Thisba a Pyramus.

HUBIČKA (*jako Zeď*)

Zeď dohrála, můj part je skončený,
proto se, panstvo, vytratím ze scény.

205

Odejde.

THESEUS Zeď padla a s ní všechny morální zábrany.

DEMETRIUS Co se dá dělat, pane, když zdi mají uši a slyší
i to, co nemají.

HIPPOLYTA Takhle pitomou hru jsem snad ještě nikdy
neviděla.

210

THESEUS I nejlepší herci jsou jenom stíny a ti nejhorší
zas nejsou tak špatní, když je fantazie vylepší.

HIPPOLYTA Naše fantazie? Proč ne jejich? Máme se snad
namáhat za ně?

THESEUS Když si představím, jak si oni představují sami 215

211. *I nejlepší ... stíny*: přirovnání herců ke stínům bylo běžnou konvencí, ve *Snu* souvisí se světem bytí a zdání, s realitou a iluzí. [253]

sebe, budou báječní. Teď vystoupí dvě ukázky dravé [V.1]
zvěře: člověk a lev.

*Vystoupí Fortel jako Lev a Strážník jako Měsíční svit
s lucernou, otýpkou a psem.*

FORTEL (*jako Lev*)

Vám, dámy, srdce rozbuší se jistě,
neškodná myška, když jen zašverchá,
jak hrozný strach však asi měly byste,
kdybyste tady slyšely rvát lva.

Vězte, že jako lev vypadám sice,
však nejsem lev, tím méně lvice.

Jsem truhlář Fortel a vím, co se sluší,
a jestli ne, ať visím, na mou duši.

THESEUS Velice jemný dravec. A ohleduplný.

DEMETRIUS Je to ten nejroztomilejší dravec, jakého
znám.

LYSANDR Ten Lev je chrabří jak liška.

THESEUS A rozvážný jako husa.

DEMETRIUS To nejde dohromady, pane, protože jeho
chrabrost neunes jeho chytrost. Liška husu unese.

THESEUS Podívejte se na to z lepší stránky. Jeho chytrost
neunes jeho chrabrost. Husa přece lišku neunes.

Pozor, přichází Měsíční svit.

STRÁŽNÍK (*jako Měsíční svit*)

Ta lucerna je měsíc rohatý -

DEMETRIUS Měl by ty rohy nosit na hlavě.

THESEUS Je úplněk. Měsíc v úplňku nemá přece rohy.

Aspoň nejsou vidět.

237. *Měl ... na hlavě:* vtipy o paroháčství byly velmi rozšířené
a Shakespeare si nenechá ujít jedinou příležitost, aby je uplatnil.

[255]

STŘÍZLÍK (*jako Měsíční svit*)

[V.1]

Ta lucerna je měsíc rohatý
a já zas hraju muže na měsíci.

THESEUS Chyba, obrovská chyba! Toho člověka by měli
zavřít. Na měsíc. Pak by z něho teprve byl muž na
měsíci.

DEMETRIUS Ten by prskal! Skoro jako svíčka v jeho lu- 245
cerně.

HIPPOLYTA Měsíc mě nudí. Mohl by pro změnu vy-
couvat.

THESEUS Moc osvětlený není, takže tu vydrží ještě dlou-
ho. A my už ze zdvořilosti, jak to tak vypadá, musíme 250
vydržet s ním.

LYSANDR Tak do toho, pane Měsíc.

STŘÍZLÍK Prej vám mám říct jenom tohle: tahle lucerna
je měsíc, já jsem Muž na měsíci, tohle je moje otýpka
a tohle je můj pes. 255

DEMETRIUS Zavřete je do lucerny. Patří všichni na měsíc.
Tiše, přichází Thisba.

Vystoupí Pištala jako Thisba.

PIŠTALA (*jako Thisba*)

Ninův hrob tu je, moje láska ne.

FORTELE (*jako Lev*) Uá - !

Lev zařve. Thisba upustí plášť a uteče.

DEMETRIUS Dobře zařvals, pane Lev. 260

THESEUS Dobře pláchlas, slečno Thisbo.

DEMETRIUS Dobře svítils, pane Měsíc. Opravdu s citem,
to se musí nechat.

[257]

Lev rozcupuje Thisbin plášť.

[V.1]

THESEUS Moc jste se s tím nepáral, pane Lev.

DEMETRIUS Načež se objeví Pyramus.

265

Znovu vystoupí Klubko jako Pyramus.

LYSANDR Zatímco Lev zmizne.

Odejde Lev.

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Měsíci, díky za tvou slunce zář,
pěkněš mi posvítit, ti povídám,
paprsky pečlivě a pilné máš,
snad v jejich svitu Thisbu uhlídám.

270

Stůj, noho, stůj!

Co vidím, fuj!

Do čeho jsem to šláp?

Snad jenom kus -

Ó, hrůzo hrůz!

275

To je mé milé háb!

A na něm krev!

Sežral ji lev!

Teď nůžky můžete

sudičky vzít,

280

života nit

klidně mi stříhněte.

THESEUS Z takového nářku a z takové smrti by na člově-
ka málem padl smutek.

HIPPOLYTA Ať mě vezme ďas, jestli mi ho není líto!

285

KLUBKO (*jako Pyramus*)

Přírodo, proč lvy, lvy jsi stvořila,

271.-282. *Stůj ... stříhněte*: Pyramus střídá čtyřslabičný
a šestislabičný verš, podobný tomu, který Poříz pokládal za
ideální pro svůj prolog (III. 1. 21-22). Shakespeare v této
burleskní pasáži imitoval styl *Nového sonetu o Pyramovi a Thisbě*
(A New Sonnet of Pyramus and Thisbe, in: A Handful of
Pleasant Delights, 1584), srov. FOAKES, s. 11.

[259]

co hrubě hanobí tak krásné panny,
jakou je - ne, byla - má Thisba rozmilá,
tak lepou děvku nepoznal svět ani.

[V.1]

Kaň, slzo, kaň,
já vezmu zbraň
a propíchnu si hrud'.
Tluč, srdce, tluč,

290

Bodne se.

stejně jsi fuč,
blíží se moje smrt'.
Jsem mrtev teď,
svou duši hned'
do nebe posílám.

295

Již umlkniž,
Měsíci pryč!

300

Odejde Měsíční svět.

Umírám, rám, rám, rám.

Umře.

DEMETRIUS Jakýpak rám, ten je snad pod obraz.

LYSANDR Kdepak pod obraz, ten už je přímo pod dr-
nem.

THESEUS S lékařskou pomocí ještě přijde k sobě a bude 305
z něho nesmrtelný vůl.

HIPPOLYTA Jak má teď Thisba najít svého milence, když
si Měsíc někam odskočil?

THESEUS Budou jí stačit hvězdy.

Znovu vystoupí Píšťala jako Thisba.

Tady je. Thisbino lkaní hru zakončí.

310

288. *jakou je - ne, byla:* typická figura pastorální rétoriky. Viz
Abraham Fraunce, *Arkadická rétorika* (The Arcadian Rhetorike,
1588).

[261]

HIPPOLYTA Doufám, že nebude umírat tak obširně jako [V.1]

Pyramus. Ať umře stručně a věcně!

DEMETRIUS Těžko říct, kdo z těch dvou je horší. Pyramus
jako milenec, anebo Thisba jako milenka. Pomož nám
pánbůh.

LYSANDR Už ho zmerčila těma svýma krásnýma očima.

DEMETRIUS A lkaní může začít.

PÍŠŤALA (*jako Thisba*)

Pyrámku, spíš?

Proč nemluvíš?

Snad nejsi, milý, mrtev?

Nevstaneš již?

Nepromluvíš?

Hrob pohltí tě krutě?

Tvé bílé rty,

nos červený,

zdravě zelená tvář,

všechno je pryč,

duše má, křič,

sténej a kvílej a plač!

Zoufalá jsem,

sudičky sem!

Krev proudem poteče teď.

Než býti sama

a bez Pyrama

to radši zajdu hned.

Ten hrot, co ti

319.-342. *Pyrámku ... nutí*: Thisbina promluva je burleskní
obdobou scény v hrobce z *Romea a Julie*. 327. *zdravě zelená tvář*:
popletené barvy patří k obrazu „světa naruby“ a ke Klubkově
verbálnímu humoru. 332. *sudičky sem*: sudičky byly tři
bohyně - Clotho, Lachesis a Atropos.

[263]

vězí v hrudi,
do sebe vrazím s chutí.

[V.1]

Bodne se.

Už mrtvá jsem,
už je po všem,
což k odchodu mě nutí.

340

Umře.

THESEUS Měsíc a Lev pohřbí mrtvé.

DEMETRIUS Zed' jim trochu píchne.

KLUBKO Nepřichází v úvahu. Zed', co dělila jejich otce, je 345
definitivně v tahu. Ráčíte shlédnout epilog, anebo si
poslechnete bergamasku v podání našich předních
umělců?

Klubko a Pišťala vstanou.

THESEUS Jen žádný epilog, mistře. Vaše hra ho nemá za-
potřebí. Co byste chtěli omlouvat? Všichni účinkující 350
jsou spolehlivě mrtví, takže není koho kritizovat. Kdy-
by autor té hry hrál Pyrama a oběsil se na Thisbině
podvazku, byla by to ještě pikantnější tragédie. Ale
v každém případě jste to sehráli výtečně. A teď ten
bergamský tanec. Na epilog zapomeňte. 355

Klubko a Pišťala zatančí bergamasku, pak odejdou.

Kovový jazyk půlnoci už odbil dvanáct.

Milenci na lože, je elfů čas.

Čím déle budem bdít, tím déle,
obávám se, zas zítra budem spát.

Dost pitomá ta tragédie byla, 360
však dlouhou noc nám dobře ukrátila.

352.-353. *oběsil se na Thisbině podvazku*: „oběsit se na podvazku“ [265]
bylo běžné úsloví. 355. *bergamský tanec*: venkovský tanec nazvaný
podle Bergama v severní Itálii.

Čtrnáct dní budem hodovat a slavit,
hýřit a smát se, báječně se bavit.

[V.1]

Odejdou.

Vystoupí Puk s koštětem.

PUK Hladový lev teď do tmy řve,

vlk zas vyje na měsíc,
oráč chrápe, však se dřel,
nevzbudí ho ze sna nic.

365

Oheň v krbu dohořívá,
sýček houká odněkud,
chudákovi, který zmírá,
věští rubáš, věští smrt.

370

Přišel čas, kdy všechny hroby
rozevřou se dokořán,

duchové se špacírují
po hřbitově sem a tam.

375

To my elfi máme rádi,
k Hekatě přec patříme,
každý z nás před sluncem pádí,
za tmou jdem jak za svým snem.

Tenhle dům ať už je v klidu,

380

já jsem tady od úklidu,
poslali mě napřed sem,
abych zamet koštětem.

*Vystoupí Oberon a Titanie, král a královna
vš s celou družinou.*

OBERON Oheň v krbu dohořívá,
svíce svítí kmitavě,

385

365.-383. *Hladový lev ... koštětem*: Pukův monolog znovu připomíná umírání a smrt. „Hladový lev“ navazuje na šelmy zmíněné ve *Snu* již dřív, zároveň kontrastuje s nevinným a komickým lvem truhláře Fortela. 377. *k Hekatě*: bohyně noci a kouzel z podsvětní říše, měla ve znaku pochodně, hady, dýky a psy, na rozcestí jí lidé stavěli sloupy, měla přezdívku Trivia, trojcestná, ochránitelka cest. 383. *koštětem*: koště patřilo do tradiční výbavy Puka. 385. *svíce ... kmitavě*: víly a elfové

[267]

každý elf a každá víla,
ať jak ptáček skáče ted'.
Všichni se mnou zpívejte,
tancujte a hopsejte.

TITANIE Slova budem zkoušet chvilku,
přidáme k nim něco trylků
a pak písní všichni spolu
požehnáme tomu domu.

Píseň. Víly tancují.

OBERON Od teďka až do svítání,
žádný elf ať nemá stání,
požehnáme náležitě

Theseovi, Hippolytě,
požehnáme jejich loži,
ať se nám tu zdárně množí,

ať teď s chutí milují se
všechny naše tři dvojice,
ať maj dětí jako smetí

a žádnému pacholeti
ať nehyzdí krásu pleti
žádné jizvy, žádné sněti,

zaječí pysk a tak dále,
ať jsou zdravé neustále.

Posvětit ať rosou svěží

každý pokoj elfi běží,

víly dají ještě k tomu

mír a štěstí tomu domu.

Mír a klid všem lidem svědčí

pravděpodobně měli na hlavách čelenky s rozžatými svíčkami
a drželi se za ruce v kruhovém tanci. Puk pravděpodobně před
nimi zametal zem a netančil (FOAKES, s. 132). Celá scéna má
rituální povahu, včetně svěcení svatebního lože rosou. Světícím
knězem je Oberon.

390

395

400

405

410

[269]

mnohem víc než nebezpečí.
Do práce teď všichni honem
dejte se i s Oberonem.

[V.1]

415

Odejdou všichni kromě Puka.

PUK Jestli jsme se nelíbili,
pomyslete si na chvíli,
že jste tady jenom spali
a my všichni se vám zdáli,
příběh náš byl přelud jen,
tahle hra zas pouhý sen.
Prosím vás však, jestli snad
chcete nás teď vypískat,
nepískejte, nehartuste,
a ještě to s námi zkuste,
máme chyby, ale víme,
že je příště napravíme.
Dobrou noc, vždyť nelže Puk,
však to sfouknem, takhle: fuk!
Zatleskejte, budem rádi,
Puk vám všechno vynahradí.

420

425

430

Odejde.

416.-431. *Jestli jsme se nelíbili ... vynahradí:* o epilogu Puka viz
s. 59-60.

[271]